

WYŻSZE KURSY NAUCZYCIELSKIE

ZAKRES WYMAGAŃ PRZY EGZAMINACH
WSTĘPNYCH I EKSTERNÓW

Lwów

1937

Skład Główny
w Księgarni „Książka” – Aleksander Mazzucato
ul. Czarnieckiego 12

131955

DOB 17965

ID 166

LWÓW, UL. CZARNIECKIEGO 12.

TELEFON 230-52.

P. K. O. 506.270.

Dostarcza podręczniki i lektury szkolne, książki pedagogiczne i metodyczne, mapy oraz wszelkie wydawnictwa kartograficzne, obrazy szkolne jakoteż pomoce naukowe, epidiaskopy itp.

Dla P. T. Nauczycielstwa, Szkół i Bibliotek Szkolnych specjalnie dogodnie warunki dostaw! Księgarnia „Książka“ przyjmuje i załatwia jaknajskrupulatniej prenumeraty wszelkich czasopism krajowych i zagranicznych. Wysyła Bibliotekom Nauczycielskim żądane nowości wydawnicze do przejrzania i wyboru!

Katalogi, kosztorysy i porady w sprawach zakupu książek na każde żądanie!

Wysyłka wszelkich zamówień zamiejscowych odwrotna!

WYŻSZE KURSY NAUCZYCIELSKIE

ZAKRES WYMAGAŃ PRZY EGZAMINACH
WSTĘPNYCH I EKSTERNÓW

Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna
we Wrocławiu

WRO0039303

L w ó w

1937

Skład Główny
w Księgarni „Książka” – Aleksander Mazzucato
ul. Czarnieckiego 12

4766

Dołnośląska Biblioteka Pedagogiczna
we Wrocławiu

WRO0039303

OD WYDAWNICTWA.

Oddając tomik niniejszy do rąk czytelników pragnęliśmy ułatwić zainteresowanym przygotowanie się do egzaminów wstępnych i eksternów z programu W.K.N.

Oprócz przepisów formalnych, zawartych w statucie i regulaminie, które dla ułatwienia orientacji połączono w jedną całość podkreślając jedynie postanowienia statutu tłustym drukiem, znajdują czytelnicy, pragnący studiować systemem ratałnym, wyczerpujące wskazówki z zakresu wymagań stawianych przy egzaminach eksternów wraz z obszernym wykazem odnośnej literatury. Wskazówki te zostały ułożone na podstawie wymagań obowiązujących w Okręgu Lwowskim, mogą jednak służyć za podstawę do przygotowania się do egzaminów eksternów we wszystkich innych Okręgach.

Zakres wymagań przy egzaminach wstępnych podany został dla wszystkich grup Wyższych Kursów Nauczycielskich.

Statut i Regulamin

Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich

(Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 1 lipca 1928 r. Nr I. 5341/28 o organizacji państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich Dz. Urz. Min. Nr 9, poz. 153, zmienione zarządzeniem Ministra W. R. i O. P. z dnia 28 listopada 1936 r. Nr II. P. 7336/36, Dz. Urz. Min. Nr 11, poz. 220 oraz postanowienie Ministra W. R. i O. P. z dnia 2 lipca 1928 r. L. I. 5340/28, Dz. Urz. Min. Nr 9, poz. 154 zmienione postanowieniem Ministra W. R. i O. P. z dnia 28 listopada 1936 r. Nr II. P. 7336/36 Dz. Urz. Min. Nr 11, poz. 221).

Na podstawie art. 1 i 10 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. Rz. P. nr 50, poz. 304) i art. 15 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. nr 28, poz. 258 i nr 53, poz. 512) zarządzam co następuje:

§ 1. W celu pogłębienia naukowego i zawodowego wykształcenia nauczycielstwa szkół powszechnych ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb nauczania w wyżej zorganizowanych szkołach powszechnych Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego tworzy w miarę potrzeby Wyższe Kursy Nauczycielskie.

§ 2. Wyższe Kursy Nauczycielskie podlegają właściwemu Kuratorowi Okręgu Szkolnego.

§ 3. Na czele Wyższego Kursu Nauczycielskiego stoi dyrektor (kierownik) Wyższego Kursu Nauczycielskiego, mianowany lub powołany w drodze umowy przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na wniosek Kuratora Okręgu Szkolnego.

Do § 3 Statutu.

§ 1. Dyrektor (kierownik) kieruje całokształtem pracy na Wyższym Kursie Nauczycielskim, którą prowadzi przy współudziale Rady Pedagogicznej.

§ 2. Dyrektor (kierownik) sprawuje z reguły obowiązki opiekuna jednej grupy naukowej, opiekę nad pozostałymi powierza obranym przez siebie nauczycielom i zawiadamia o tym Kuratorium.

Dyrektor (kierownik) jest zawiadamiany przez właściwe Kuratorium w ciągu trwania kursu o wszelkich zarządzeniach wydanych w stosunku do nauczycieli, będących słuchaczami Kursu.

§ 3. Dyrektor (kierownik) kieruje sprawami administracyjnymi związanymi z działalnością Wyższego Kursu Nauczycielskiego. Dyrektorowi Wyższego Kursu Nauczycielskiego o większej liczbie grup naukowych może być za zezwoleniem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przydany do pomocy osobny sekretarz.

§ 4. Nauczycieli Wyższych Kursów Nauczycielskich mianuje Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na wniosek Kuratora Okręgu Szkolnego.

Oprócz osób mianowanych nauczycielami Wyższego Kursu Nauczycielskiego obowiązki nauczycielskie na Wyższym Kursie Nauczycielskim mogą pełnić osoby, powołane w drodze umowy przez Kuratora Okręgu Szkolnego za zezwoleniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Do obowiązków dyrektora (kierownika) i nauczycieli mianowanych należy również przeprowadzanie egzaminów wstępnych i końcowych słuchaczy bez osobnego wynagrodzenia; nauczyciele, powołani w drodze umowy, otrzymują za pełnienie tych obowiązków osobne umówione wynagrodzenie.

Do § 4 Statutu.

§ 4. Nauczyciele, powołani w drodze umowy, otrzymują za przeprowadzenie egzaminów wstępnych i końcowych słuchaczy, wynagrodzenie według norm za godziny nadliczbowe na Wyższych Kursach Nauczycielskich.

§ 5. Rada Pedagogiczna grupy Wyższego Kursu Nauczycielskiego (§ 6) składa się z dyrektora (kierownika) Wyższego Kursu Nauczycielskiego i wszystkich nauczycieli, uczących przedmiotów danej grupy. Współdziała ona z dyrektorem (kierownikiem) w prowadzeniu całokształtu pracy na kursie oraz ustala na posiedzeniach trymestralne i roczne stopnie słuchaczy.

Do § 5 Statutu.

§ 5. Posiedzenia Rady Pedagogicznej, w których są obowiązani brać udział wszyscy jej członkowie, odbywają się co najmniej trzy razy do roku. Na posiedzeniach tych Rada Pedagogiczna oprócz ustalenia trymestralnych, względnie rocznych stopni słuchaczy przeprowadza ogólną dyskusję nad stanem nauki na kursie.

Protokoły z posiedzeń Rady Pedagogicznej wraz z wykazem przerobionego materiału oraz statystyką stopni trymestralnych dyrektor (kierownik) przesyła najpóźniej w tygodniu po posiedzeniu do wiadomości Kuratorium.

§ 6. Wyższy Kurs Nauczycielski może obejmować następujące grupy naukowe przedmiotów:

- I. humanistyczną,
- II. geograficzno-przyrodniczą,
- III. matematyczno-przyrodniczą,

IV. zajęć praktycznych i rysunku lub robót kobiecych i gospodarstwa domowego,

V. śpiewu i wychowania fizycznego.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może w razie potrzeby zarządzić inny podział przedmiotów na grupy naukowe.

Do § 6 Statutu

§ 6. Przedmioty nauki na Wyższych Kursach Nauczycielskich dzielą się na:

obowiązujące słuchaczy wszystkich grup (dział A), a mianowicie przedmioty pedagogiczne oraz wiadomości o Polsce współczesnej,

obowiązujące tylko słuchaczy danej grupy (dział B) i nadobowiązkowe (dział C).

W dziale B są następujące grupy.

I. *Humanistyczna*, obejmująca język polski z literaturą, język inny niż polski (z literaturą), historię Polski i powszechną w następujących połączeniach:

a) język polski — język inny niż polski,

b) język polski — historia,

c) język inny niż polski — historia.

II. *Geograficzno - przyrodnicza*.

III. *Matematyczno - przyrodnicza*.

IV. *Zajęć praktycznych i rysunku względnie gospodarstwa domowego* obejmująca: rysunek, zajęcia praktyczne, roboty kobiece i gospodarstwo domowe w następujących połączeniach:

a) rysunek — i zajęcia praktyczne,

b) roboty kobiece i gospodarstwo domowe.

O ile na grupę IV lit. a) — rysunek i zajęcia praktyczne — zostanie przyjęta dostateczna liczba nauczycielek, przewiduje się możliwość za każdorazową zgodą Ministerstwa wprowadzenia dla nauczycielek nauki robót kobiecych zamiast trudniejszych działów robót drzewnych i metalowych.

V. Śpiewu i wychowania fizycznego.

Dział C obejmuje przedmiot nadobowiązkowy, którym może być język inny niż polski lub jeden z przedmiotów grupy IV lub V.

Ogólny zakres wymagań z każdego przedmiotu zawiera Program Wyższych Kursów Nauczycielskich.

§ 7. Na Wyższe Kursy Nauczycielskie mogą być przyjęci

a) stali nauczyciele publicznych szkół powszechnych,

b) nauczyciele prywatnych szkół powszechnych, którzy posiadają kwalifikacje zawodowe do nauczania w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych i co najmniej trzyletnią nieprzerwaną pracę nauczycielską w szkołach powszechnych.

Nauczyciele ci winni przy egzaminie wstępnym udowodnić, że w ciągu pracy zawodowej pogłębili w obranym kierunku pod względem naukowym i metodycznym swą wiedzę, nabytą w czasie studiów uprzednich.

Nauczyciele publicznych szkół powszechnych, przyjęci przez dyrekcję Wyższego Kursu Nauczycielskiego na podstawie wyników egzaminu wstępnego, mogą otrzymywać roczne urlopy: płatne, względnie płatne za zwrotem kosztów zastępstwa lub bezpłatne.

Urlop płatny i płatny za zwrotem kosztów zastępstwa może być udzielony jedynie wtedy, gdy nauczyciel pod rygorem zwrotu uposażenia, otrzymanego w czasie tego urlopu, zobowiąże się do pracy nauczycielskiej w ciągu 3 lat od daty ukończenia Wyższego Kursu Nauczycielskiego w szkolnictwie państwowym lub publicznym na stanowisku wyznaczonym przez władze szkolne. Zaprzestanie uczęszczania na kurs bez usprawiedliwienia powoduje utratę urlopu na czas pozostały i zwrot uposażenia pobranego w czasie studiów na Wyższym Kursie Nauczycielskim na podstawie urlopu płatnego lub płatnego za zwrotem kosztów zastępstwa.

Do § 7 Statutu.

§ 7. Podania o przyjęcie na Wyższe Kursy Nauczycielskie oraz o udzielenie w tym celu urlopu nauczyciele składają do Kuratorium w drodze służbowej corocznie przed dniem 1 marca.

Do podania, w którym należy wyszczególnić, o jaki urlop nauczyciel się podaje, winny być załączone: szczegółowy życiorys, metryka urodzenia, świadectwa studiów i kwalifikacji zawodowych, dekret ustalenia, lista lektury przerobionej z wybranej grupy przedmiotów, świadectwo zdrowia oraz deklaracja według załącznika Nr. 1.

Nauczyciele ubiegający się o urlop bezpłatny, skreślają w deklaracji punkt 3 i ustęp ostatni.

Inspektor szkolny dołącza do podania odpis wykazu stanu służby, wykazu kwalifikacyjnego oraz szczegółowo umotywowaną opinię o kandydacie i przesyła wraz z wnioskiem do decyzji Kuratorium.

§ 8. Najdalej do dnia 31 grudnia każdego roku Kuratorium przesyła do Ministerstwa wnioski co do liczby płatnych urlopów, proponowanej na następny rok szkolny dla nauczycielstwa swego Okręgu na poszczególnych grupach Wyższych Kursów Nauczycielskich w różnych Okręgach.

Ministerstwo na podstawie tych wniosków ustala liczbę płatnych urlopów, przyznaną na każdej grupie dla poszczególnych Okręgów Szkolnych.

Kuratorium kwalifikuje kandydatów z podległego Okręgu do egzaminu wstępnego na Wyższym Kursie Nauczycielskim i przesyła podania kandydatów zakwalifikowanych do Dyrekcji kursu za pośrednictwem właściwego Kuratorium.

Spośród kandydatów ubiegających się o płatne urlopy, Kuratorium może zakwalifikować do egzaminu wstępnego najwyżej podwójną liczbę osób w stosunku do liczby płatnych urlopów, wyznaczonej dla Okręgu przez Ministerstwo.

Podania kandydatów zakwalifikowanych do urlopów płatnych za zwrot kosztów zastępstwa i bezpłatnych, są przesyłane za pośrednictwem właściwego Kuratorium dyrektorowi (kierownikowi) Wyższych Kursów Nauczycielskich, wskazanych przez pentów.

§ 9. Egzamin wstępny rozpoczyna się najwcześniej 20 czerwca. Dokładny termin wyznacza właściwe Kuratorium. Egzamin wstępny, który ma charakter konkursu na wolne miejsca na kursie, składają równocześnie wszyscy kandydaci zakwalifikowani do przyjęcia na tę samą grupę danego Wyższego Kursu Nauczycielskiego. Przy egzaminie wstępnym ze wszystkich przedmiotów należy wymagać poprawnego władania językiem polskim.

Dyrektor (kierownik) Wyższego Kursu Nauczycielskiego po ustaleniu wyników egzaminu wstępnego przyjmuje najbardziej odpowiednich kandydatów spośród osób, zakwalifikowanych przez właściwe Kuratoria do płatnych urlopów. Przyjęci mogą być jednak tylko kandydaci, którzy uzyskali stopień co najmniej dostateczny.

Liczba kandydatów, przyjętych na płatne urlopy z jednego Okręgu Szkolnego nie może przekroczyć liczby płatnych urlopów przydzielonych przez Ministerstwo danemu Okręgowi Szkolnemu dla odpowiedniej grupy. Kuratorium, któremu podlega Wyższy Kurs Nauczycielski ma prawo po ustaleniu wyników egzaminu wstępnego obsadzić kandydatami ze swego Okręgu miejsca płatne, przysznane innym Okręgom, a nie zajęte skutkiem niedostatecznego wyniku egzaminu wstępnego lub zbyt małej liczby zgłoszeń. Mogą to jednak być tylko tacy kandydaci, którzy odpowiedzieli w zupełności wymaganiom egzaminu, a nie pomieścili się w ramach liczby urlopów płatnych, przyznanych przez Ministerstwo zainteresowanemu Okręgowi Szkolnemu.

Resztę miejsc aż do przepisanej maksymalnej liczby 40 słuchaczy przeznacza się na każdej grupie naukowej dla najlepiej przygotowanych kandydatów, zakwalifikowanych przez Kuratoria do dwóch innych kategorii urlopów.

Dyrektor (kierownik) Wyższego Kursu Nauczycielskiego po zakończeniu egzaminu wstępnego przesyła swemu Kuratorium listę wszystkich kandydatów, przyjętych na Wyższy Kurs Nauczycielski, z podziałem na Okręgi Szkolne a Kuratorium zainteresowanym listę kandydatów przyjętych z danego Okręgu.

Kandydatom tym dyrektor (kierownik) wydaje zaświadczenia według załącznika Nr 2. Wszyscy inni kandydaci nie otrzymują zaświadczeń o wyniku egzaminu, mogą jedynie otrzymać zaświadczenie, że nie zostali przyjęci na Wyższy Kurs Nauczycielski.

§ 10. Kuratorium udziela na mocy upoważnienia Ministerstwa rocznego urlopu kandydatom z własnego Okręgu, przyjętym na poszczególne grupy Wyższych Kursów Nauczycielskich.

Na Wyższe Kursy Nauczycielskie nie przyjmuje się wolnych słuchaczy.

§ 8. Grupa naukowa Wyższego Kursu Nauczycielskiego może liczyć najmniej 20, najwyżej 40 słuchaczy.

§ 9. Nauka na Wyższych Kursach Nauczycielskich trwa jeden rok. W razie potrzeby dla nauczycieli nie urlopowanych mogą być za zgodą Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego tworzone kursy z programem Wyższych Kursów Nauczycielskich o dłuższym czasie trwania.

Do § 9 Statutu.

§ 11. Zajęcia na Wyższych Kursach Nauczycielskich rozpoczynają się najpóźniej 5 września, kończą się zaś najwcześniej 15 czerwca. Ferie świąteczne w ciągu roku szkolnego może Kuratorium przedłużyć ogółem o 5 (pięć) dni w stosunku do czasu trwania ferii w szkołach średnich ogólnokształcących. Dokładne terminy zajęć na Wyższych Kursach Nauczycielskich wyznacza Kuratorium.

§ 12. Nauka na kursie uwzględnia w należyтым stopniu samodzielną pracę słuchaczy (z podkreśleniem umiejętnego korzystania z podręczników) i wykłady nauczycieli kursu. Praca słuchaczy odbywa się przy współudziale i pod nadzorem nauczycieli i dyrektora (kierownika), którzy pozostają ze słuchaczami w stałym i ścisłym kontakcie.

Każdy słuchacz jest obowiązany przedłożyć w ciągu roku przynajmniej jeden dłuższy referat piśmienny, względnie jedną większą pracę praktyczną z każdego z przedmiotów obowiązkowych. Referaty oraz o ile to możliwe, prace praktyczne, winny być przechowywane w aktach Wyższych Kursów Nauczycielskich do końca roku szkolnego.

§ 13. W sprawie kursów dla nauczycieli nie urlopowanych będą wydawane w miarę potrzeby uzupełnienia niniejszych przepisów.

§ 10. Słuchacze wnoszą za zużycie materiałów i na uzupełnienie biblioteki opłatę, której wysokość określa osobne zarządzenie.

Do § 10 Statutu.

§ 14. Kandydaci, przyjęci na Wyższe Kursy Nauczycielskie wnoszą opłatę na początku roku szkolnego na ręce dyrektora (kierownika).

Funduszu powstałego z tych opłat dyrektorzy (kierownicy) używają według własnego uznania na materiały do ćwiczeń praktycznych i na uzupełnienie biblioteki.

§ 11. Egzamininy końcowe odbywają się przed Komisją Egzaminacyjną, do której należą nauczyciele danej grupy naukowej przedmiotów i dyrektor (kierownik) Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

Przewodniczącemu Komisji Egzaminacyjnej mianuje corocznie lub najwyżej na trzy lata Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na wniosek Kuratora Okręgu Szkolnego. Zastępcą przewodniczącego jest z urzędu dyrektor (kierownik) Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

Do § 11 Statutu.

§ 15. Egzaminy końcowe słuchaczy odbywają się w czerwcu każdego roku, nie wcześniej niż po 15 czerwca. Dokładne terminy oznacza Kuratorium i zawiadamia o nich Ministerstwo co najmniej na miesiąc naprzód.

§ 16. Warunkiem dopuszczenia słuchacza do egzaminu końcowego jest stopień roczny przynajmniej dostateczny ze wszystkich przedmiotów działów A i B programu Wyższego Kursu Nauczycielskiego (§ 6 Regulaminu).

Niedostateczny stopień roczny z działu C nie stanowi przeszkody przeciw dopuszczeniu słuchacza do egzaminu końcowego.

§ 17. Egzamin końcowy jest piśmienny (praktyczny) i ustny.

Niedostateczny wynik egzaminu piśmiennego lub ustnego jest równoznaczny z niezdaniem całego egzaminu.

§ 18. Egzamin piśmienny ma charakter klauzurowy i polega na jednej pracy z przedmiotów pedagogicznych (dział A) i dwóch pracach z dwu przedmiotów obranej grupy (dział B).

§ 19. Dyrektor (kierownik) przesyła do Kuratorium na miesiąc przed terminem egzaminu ustalone w porozumieniu z egzaminatorem odpowiednich przedmiotów wnioski w sprawie tematów egzaminu piśmiennego, a mianowicie: trzy tematy z przedmiotów pedagogicznych (dział A) i po 3 tematy z każdego przedmiotu z działu B.

Z metodyki nauczania przedmiotu, jako nie będącej oddzielnym przedmiotem programowym, nie odbywa się osobny egzamin piśmienny.

Zamiast tematów egzaminu piśmiennego z jednego z przedmiotów programowych działu B grupy geograficzno-przyrodniczej, rysunku i zajęć praktycznych, robót kobiecych i gospodarstwa domowego, z nauki o przyrodzie w grupie matematyczno-przyrodniczej dyrektor (kierownik) może przesłać Kuratorium wnioski w sprawie tematów egzaminu praktycznego, który zastąpi w tym przedmiocie egzamin piśmienny.

Kuratorium ustala dwa tematy działu A, po 2 tematy z każdego przedmiotu grupy humanistycznej oraz po jednym temacie z każdego z przedmiotów grup pozostałych. Wybór jednego z dwóch tematów pedagogicznych i humanistycznych przysługuje zdającemu.

§ 20. Klauzurowy egzamin piśmienny z działu A odbywa się jednocześnie we wszystkich grupach.

Czas trwania egzaminu piśmiennego dla przedmiotów grupy humanistycznej i czas trwania egzaminu praktycznego z wyjątkiem egzaminu z zajęć praktycznych i robót kobiecych wynosi 5 godzin, dla przedmiotów innych grup i wypracowania z działu A 3 godziny. Pauz urządzać nie wolno. Egzamin praktyczny z zajęć praktycznych i robót kobiecych może trwać do 8 godzin z przerwą po pierwszych 4 godzinach.

Niedopuszczalne jest używanie przy egzaminie pomocy naukowych niedozwolonych przez Komisję Egzaminacyjną.

Odpowiedzi piśmienne oceniają dwaj egzaminatorowie, zwracając uwagę także na poprawne władanie językiem polskim, drogą ustalenia jednego z przyjętych czterech stopni: bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny. W razie wątpliwości rozstrzyga przewodniczący.

Niedostateczny stopień z dwóch prac piśmiennych (praktycznych) przesądza o niedostatecznym wyniku egzaminu piśmiennego (praktycznego).

§ 21. Komisja Egzaminacyjna ma prawo odsunąć od dalszego egzaminu słuchacza z powodu zachowania się sprzecznego z przepisami egzaminacyjnymi; w wypadkach wyjątkowych Komisja może zarządzić ponowne wykonanie prac piśmiennych (praktycznych). Tematy tych prac ustala przewodniczący w porozumieniu z właściwymi egzaminatorami.

§ 22. Egzaminu ustny składają wszyscy słuchacze, którzy zdali egzamin piśmienny i nie uzyskali zwolnienia od egzaminu ustnego. Egzamin ustny obejmuje wszystkie przedmioty działu A i odpowiedniej grupy działu B.

Słuchacze, mający z przedmiotu:

a) roczny stopień co najmniej *dobry* oraz

b) co najmniej dostateczny stopień z egzaminu piśmiennego, zwolnieni są od egzaminu ustnego z tego przedmiotu.

O ile z geografii, przyrody, rysunku, zajęć praktycznych, robót kobiecych lub gospodarstwa domowego odbył się egzamin piśmienny, należy przy egzaminie ustnym sprawdzić czy słuchacz poza teorią opanował także i laboratoryjną, względnie praktyczną stronę odnośnego przedmiotu.

§ 23. Egzamin ustny pod kierunkiem przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej odbywa się w miarę możliwości wobec całej Komisji, a co najmniej w obecności wszystkich egzaminatorów danego działu przedmiotów (A lub B).

W każdym razie egzamin winien być przeprowadzany w obecności przynajmniej 3 członków Komisji.

Czas trwania ustnego egzaminu jednego słuchacza nie może przekraczać dwóch godzin, jednorazowa odpowiedź zaś bez przerwy 40 minut.

Kolejność przedmiotów egzaminu wyznacza przewodniczący Komisji.

§ 24. Bezpośrednio po egzaminie ustnym Komisja Egzaminacyjna ustala ostateczne stopnie z każdego przedmiotu na podstawie wyników egzaminu końcowego z uwzględnieniem stopni rocznych z danego przedmiotu, po czym bezzwłocznie ogłasza się wynik słuchaczowi.

Uchwały Komisji Egzaminacyjnej zapadają większością głosów, w razie równości rozstrzyga głos przewodniczącego. Przewod-

niczącemu przysługuje prawo zgłoszenia weta w sprawach uchwał Komisji i wstrzymania ich ważności do rozstrzygnięcia Kuratorium.

§ 12. Słuchacz, niedopuszczony do egzaminu końcowego, może zgłosić się do egzaminu w charakterze eksterna nie wcześniej niż po upływie roku.

Słuchacz reprobowany na egzaminie końcowym może powtórzyć egzamin w następnym roku szkolnym łącznie ze słuchaczami Wyższego Kursu Nauczycielskiego i na prawach słuchacza. Słuchacz, który do egzaminu końcowego nie stawił się lub w toku egzaminu odstąpił z powodów przez Komisję Egzaminacyjną uznanych za dostateczne, ma prawo powtórzyć egzamin na prawach słuchacza w terminie wyznaczonym dla eksternów lub dla słuchaczy nie później niż w ciągu roku.

Niestawienie się lub odstąpienie bez usprawiedliwionych powodów od egzaminu pociąga te same skutki co ujemny wynik egzaminu.

§ 13. Słuchacze, którzy składając egzamin z pewnej grupy naukowej przedmiotów, pragną udowodnić, że mogą tych przedmiotów uczyć także w jednym z języków innych niż polski, używanych w publicznych szkołach powszechnych, mogą za zezwoleniem Kuratora Okręgu Szkolnego składać egzamin dodatkowy.

Do § 13 Statutu.

§ 25. Słuchacze, którzy pragną rozszerzyć egzamin na drugą grupę naukową lub na jeden z przedmiotów programowych innej grupy w zakresie odpowiedniego programu z działu B, nie powtarzają egzaminu z działu A. Świadczenia z takiego egzaminu wydaje się według wzoru podanego w załączniku Nr 3.

§ 26. Egzamin dodatkowy z języka innego niż polski obejmuje:

1. jedną lekcję próbną,
2. jedno wypracowanie piśmienne,
3. odpowiedzi ustne dla wykazania umiejętności władania tym językiem oraz celem wykazania znajomości terminologii naukowej.

Wybór tematu lekcji próbnej i tematu wypracowania zależy przy tym egzaminie od uznania przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej.

§ 14. Po złożeniu z pomyślnym wynikiem egzaminu końcowego słuchacze otrzymują świadectwa z ukończenia Wyższego Kursu Nauczycielskiego. Świadectwo to daje przy równych warunkach pierwszeństwo w ubieganiu się o wszelkie stanowiska w szkolnictwie powszechnym oraz dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych prawo do odpowiedniego uposażenia, określonego w ustawie uposażeniowej pod warunkami tam wymienionymi.

Do § 14 Statutu.

§ 27. Po złożeniu egzaminu słuchacze otrzymują świadectwa według załącznika Nr 4, o ile w czasie pobytu na Wyższym Kursie Nauczycielskim korzystali z urlopu płatnego lub płatnego za zwrotem kosztów zastępstwa, albo według załącznika Nr 5, o ile korzystali z urlopu bezpłatnego (§ 7 Statutu).

Na świadectwie uwidocznia się stopnie z przedmiotów, wymienionych w programie Wyższego Kursu Nauczycielskiego. W grupie humanistycznej wyszczególnia się przy tym oddzielnie stopień z języka i oddzielnie z literatury, w grupie geograficzno-przyrodniczej i matematyczno-przyrodniczej oddzielnie z przyrody martwej i oddzielnie z biologii. Ponadto w dziale B wpisuje się poszczególne stopnie z metodyki przedmiotów odnośnej grupy.

Stopień roczny z działu C wpisuje się, o ile jest co najmniej dostateczny.

§ 28. Po zakończeniu egzaminu dyrektor (kierownik) Wyższego Kursu Nauczycielskiego przesyła sprawozdanie do swego Kuratorium, które zawiadamia właściwe Kuratoria o wynikach końcowych egzaminów słuchaczy z odpowiednich Okręgów Szkolnych.

Prace piśmienne i protokoły egzaminacyjne (zał. 7) przechowuje się w aktach Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

§ 15. Do egzaminu z programu Wyższych Kursów Nauczycielskich w celu uzyskania świadectwa z ukończenia Wyższego Kursu Nauczycielskiego mogą być dopuszczeni w charakterze eksternów:

- a) stali nauczyciele publicznych szkół powszechnych,
- b) osoby, które posiadają kwalifikacje zawodowe do nauczania w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych i co najmniej trzyletnią nieprzerwaną pracę nauczycielską w szkołach powszechnych.

Wysokość opłaty za egzamin eksterna określa osobne zarządzenie.

W razie niepomyślnego wyniku egzamin można powtórzyć po upływie roku. Ekstern reprobowany ogółem 3 razy (z tej samej lub z różnych grup przedmiotów) nie może być dopuszczony do egzaminu z żadnej grupy Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

Do § 15 Statutu.

§ 29. Dla przeprowadzenia egzaminów eksternów, czynnych na określonym terenie, z zakresu programu wszystkich lub niektórych przedmiotów Wyższego Kursu Nauczycielskiego Ministerstwo na wniosek Kuratorium uzupełnia Komisję Egzaminacyjną (§ 11 Statutu Wyższych Kursów Nauczycielskich) mianując na trzy lata egzaminatorów, nie będących nauczycielami Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

Egzamin z przedmiotów pedagogicznych winien w miarę możliwości przeprowadzać jeden egzaminator.

Egzaminator, który jako nauczyciel na kursach prywatnych lub w jakikolwiek inny sposób przygotowywał do egzaminu eksterna, zgłaszającego się do Komisji, winien powiadomić o tym przewodniczącego, który wyznacza spośród członków Komisji innego egzaminatora dla przeprowadzenia egzaminu powyższego kandydata, względnie przedkłada Kuratorium wniosek o odpowiednie uzupełnienie Komisji. W poszczególnych wypadkach Ministerstwo może zezwolić na odstępstwa od tej zasady.

Zatrudnieni za zgodą władz szkolnych nauczyciele prywatnych

Wyższych Kursów Nauczycielskich, organizowanych w porozumieniu z władzami szkolnymi dla nauczycieli nie urlopowanych, mogą wchodzić w charakterze egzaminatorów w skład Państwowej Komisji Egzaminacyjnej powołanej do przeprowadzenia egzaminu z uczestnikami tych kursów.

Ministerstwo może delegować Komisję Egzaminacyjną do przeprowadzenia egzaminów eksternów w miejscowości nie będącej siedzibą Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

Eksterni, czynni w Okręgach Szkolnych, nie posiadających państwowego Wyższego Kursu Nauczycielskiego, zdają egzaminy przy Wyższych Kursach Nauczycielskich wskazanych przez Ministerstwo dla danego Okręgu Szkolnego.

Ekstern może zdawać egzamin tylko przed tą Komisją Egzaminacyjną, do której w myśl przepisów należy. Dopuszczenie wyjątkowo do egzaminu przed inną Komisją możliwe jest z uzasadnionych powodów jedynie za specjalnym zezwoleniem Ministerstwa.

Uczestnicy prywatnych Wyższych Kursów Nauczycielskich organizowanych w porozumieniu z władzami szkolnymi dla nauczycieli nie urlopowanych mogą — niezależnie od swego miejsca służbowego — zdawać egzamin przed Państwową Komisją Egzaminacyjną właściwą dla danego prywatnego Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

§ 30. Egzaminy dla eksternów odbywają się dwa razy do roku: w lutym i październiku. Dokładne terminy wyznacza Kuratorium i zawiadamia Ministerstwo co najmniej na miesiąc naprzód.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może z ważnych względów wyznaczyć egzamin dla eksternów w innym terminie.

§ 31. Podanie o dopuszczenie do egzaminu nauczyciel składa za pośrednictwem Inspektora Szkolnego do Komisji Egzaminacyjnej w terminie zimowym najdalej do dnia 1 stycznia, w terminie jesiennym zaś najdalej do dnia 1 września.

W podaniu należy wymienić z jakiej grupy naukowej petent pragnie zdawać egzamin oraz dołączyć:

- a) szczegółowy życiorys własnoręcznie napisany,
- b) - brykę urodzenia,
- c) - wody posiadanych studiów i kwalifikacji zawodowych, krótko ustalenia,

listę lektury przerobionej z wybranej grupy przedmiotów.

Podanie należy dołączyć z naklejoną fotografią, zaopatrzoną na przedniej stronie własnoręcznym podpisem,

- g) opłatę *).

Inspektor Szkolny po dołączeniu odpisu wykazu stanu służby i wykazu kwalifikacyjnego względnie dla nauczycieli, nie podlega-

* Obecnie obowiązująca opłata: za jeden przedmiot 20 zł, za 2 przedmioty 30 zł, za całość składaną równocześnie 40 zł.

jących Inspektorowi, właściwa władza przełożona po dołączeniu odpisów tychże wykazów i sprawdzeniu, czy kandydat odpowiada warunkom § 15 Statutu Wyższych Kursów Nauczycielskich, przesyła podanie Komisji Egzaminacyjnej do decyzji.

§ 32. Egzamin eksternów obejmuje trzy stadia:

- a) lekcję próbną,
- b) egzamin piśmienny lub praktyczny,
- c) egzamin ustny.

Kolejność dwóch pierwszych stadiów egzaminu ustala dla poszczególnych kandydatów przewodniczący Komisji Egzaminacyjnej. Egzamin ustny stanowi zawsze końcowe stadium egzaminu.

Niedostateczny wynik jednego stadium egzaminu jest równoznaczny z niezdaniem całego egzaminu.

§ 33. Lekcja próbna odbywa się z reguły w wyższych oddziałach szkoły powszechnej w obecności dwóch członków Komisji Egzaminacyjnej oraz w miarę możliwości kierownika danej szkoły powszechnej.

Temat lekcji przewodniczący Komisji podaje do wiadomości eksterna na dzień naprzód po porozumieniu się z kierownikiem szkoły i właściwymi członkami Komisji.

Lekcja próbna może być w wypadkach wyjątkowych powtórzona, o ile Komisja Egzaminacyjna stwierdzi, że na podstawie pierwszej lekcji nie można wydać opinii o metodycznym uzdolnieniu kandydata.

§ 34. Przy egzaminie piśmiennym eksternów obowiązują postanowienia §§ 18—21 niniejszego Regulaminu z tym uzupełnieniem, że tematy egzaminu piśmiennego względnie praktycznego winny być ustalane w porozumieniu z przewodniczącym Komisji.

§ 35. Egzamin ustny obejmuje wszystkie przedmioty, należące do działu A i B programu odpowiedniej grupy W. K. N.

O ile z geografii, przyrody, zajęć praktycznych, robót kobiecych, rysunku lub gospodarstwa domowego odbył się egzamin piśmienny, należy przy egzaminie ustnym sprawdzić, czy kandydat poza teorią opanował także i laboratoryjną względnie praktyczną stronę odnośnego przedmiotu.

§ 36. Przy egzaminie ustnym eksternów obowiązują postanowienia § 23 niniejszego Regulaminu.

§ 37. Stopnie z egzaminu ustnego i ostateczny rezultat egzaminu na mocy stopni z wszystkich stadiów (§ 32 Regulaminu) ustala Komisja na posiedzeniu bezpośrednim po zakończeniu egzaminu ustnego orzekając, że kandydat zdał egzamin względnie go nie zdał. Bezzwłocznie po tym ogłasza się wynik kandydatowi.

W sprawie uchwał Komisji Egzaminacyjnej obowiązują postanowienia § 24 alinea 2 Regulaminu.

§ 38. Po złożeniu egzaminu eksterni otrzymują świadectwa według załączników Nr 6. Co do stopni obowiązują postanowienia § 27 alinea 2 Regulaminu.

Uprawnienia świadectw eksternów określają postanowienia § 14 Statutu Wyższych Kursów Nauczycielskich.

§ 39. Przy odstąpieniu od egzaminu rozstrzyga Komisja, czy egzamin uznaje się za niebyły (jeżeli powody były uzasadnione, a wynik egzaminu jeszcze niezdecydowany), czy też kandydata należy uznać za reprobowanego. Opłaty nie zwraca się w żadnym wypadku zarówno kandydatowi, który odstąpił, jak i temu, który nie stawiał się do egzaminu.

§ 40. W sprawie sprawozdania z egzaminu eksternów, akt egzaminów, rozszerzenia egzaminu i składania egzaminu dodatkowego w języku innym niż polski obowiązują postanowienia §§ 25, 26 i 28 Regulaminu.

§ 41. Członkowie Komisji Egzaminacyjnej otrzymują za egzaminy eksternów wynagrodzenie, przypadające z podziału na równe części kwoty, pozostałej z opłat kandydatów (§ 15 Statutu).

§ 16. Przy egzaminie eksternów może być zastosowane odmienne połączenie przedmiotów w grupy niż przewidziane w § 6.

Ekstern może zdawać albo w jednym terminie egzamin ze wszystkich przedmiotów obranej grupy albo też podzielić ten egzamin na części.

Do § 16 Statutu.

§ 42. Przy egzaminach dla eksternów z programu Wyższych Kursów Nauczycielskich dopuszczalne są — poza wymienionymi w § 6 Regulaminu następujące połączenia wszystkich przedmiotów działu B.

Religia — z językiem polskim lub historią,

Język polski — z religią lub każdym z przedmiotów grupy IV albo V.

Język inny niż polski — z zajęciami praktycznymi,

Historia — z religią lub z geografią lub z zajęciami praktycznymi,

Przyrodoznawstwo — z każdym z przedmiotów grupy IV albo V,

Geografia — z historią lub z matematyką lub z zajęciami praktycznymi.

Matematyka — z geografią lub z każdym z przedmiotów z grupy IV albo V.

Rysunek — z językiem polskim lub z przyrodoznawstwem lub z matematyką,

Zajęcia praktyczne — z każdym z przedmiotów z wyjątkiem religii.

Roboty kobiece — z językiem polskim lub z matematyką lub z przyrodoznawstwem lub z zajęciami praktycznymi.

Spiw — z językiem polskim lub z matematyką lub z przyrodoznawstwem lub z zajęciami praktycznymi.

Wychowanie fizyczne — z językiem polskim lub z matematyką lub z przyrodoznawstwem lub z zajęciami praktycznymi.

§ 43. Przy zdawaniu przez eksterna egzaminu częściami obowiązują przepisy zawarte w § 15 Statutu Wyższych Kursów Nauczycielskich oraz §§ 29—41 Regulaminu z uzupełnieniami podanymi w §§ 44—50 Regulaminu.

§ 44. Do egzaminu dzielonego na części mogą być dopuszczeni nauczyciele, którzy w podaniu o dopuszczenie do egzaminu (§ 31 Regulaminu) wyrażą życzenia zdawania egzaminu częściami i wskażą, z jakiej części zamierzają zgłosić się do egzaminu w najbliższym terminie. O dopuszczenie do egzaminu z każdej części wnosi kandydat osobne podanie.

Wysokość opłaty za jedną część egzaminu określa osobne zarządzenie.

§ 45. Części egzaminu są następujące:

a) dział A,

b) jeden przedmiot programowy z działu B odnośnej grupy,

c) drugi przedmiot programowy z działu B tejże grupy.

Przy wyborze części nie obowiązuje kandydatów powyższa kolejność.

§ 46. Egzamin z działu A obejmuje egzamin piśmienny i ustny. Egzamin z każdej z dwóch pozostałych części egzaminu obejmuje:

a) lekcję próbną,

b) egzamin piśmienny,

c) egzamin ustny.

Nadto z geografii, przyrody, rysunku, zajęć praktycznych, robót kobiecych i gospodarstwa domowego odbywa się jeszcze egzamin praktyczny.

§ 47. Niedostateczny stopień z wypracowania piśmiennego (pracy praktycznej) rozstrzyga o niedostatecznym wyniku części egzaminu.

§ 48. Egzamin ustny jednego kandydata z każdej części egzaminu może trwać najwyżej godzinę.

§ 49. Po zdaniu części egzaminu kandydat otrzymuje zaświadczenie według wzoru, podanego w załączniku Nr 8.

Świadcstwo z egzaminu na wzorze, podanym w załączniku Nr 6, kandydat otrzymuje po zdaniu wszystkich trzech części, przy tym wszystkie egzaminy częściowe muszą być zdane w okresie najwyżej 10 lat.

W świadctwie należy wpisać terminy egzaminów ze wszystkich trzech części.

§ 50. Ekstern reprobowany ogółem 3 razy z tej samej lub z różnych części egzaminu nie może być dopuszczony do egzaminu z żadnej części egzaminu.

§ 17. Szczegółowe przepisy, w szczególności przepisy, dotyczące programu nauk, przyjmowania i urlopowania słuchaczy, czasu trwania i rozkładu zajęć, egzaminów słuchaczy i eksternów zawiera Program Wyższych Kursów Nauczycielskich oraz osobny Regulamin.

§ 18. Nieaktualny.

§ 19. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1928 roku. W tym samym dniu tracą moc obowiązującą dotychczasowe przepisy, dotyczące Statutu Wyższych Kursów Nauczycielskich.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) Świtalski.

Zakres wymagań przy egzaminach eksternów

Dział „A”

PEDAGOGIKA.

Zakres wymagań:

I. *Psychologia*. Witwicki: Zarys psychologii, Rozdział I—VII. VIII A, VIII B. 3, 4., IX—XII, XIV—XVI. Dąbrowski: Nauka o dziecku: Pedologia, Rozwój fizyczny dziecka I—IV. Rozwój psychiczny I, III, X, XI, XIII—XVII, XXII. Uczucie i wola I, II, IV, V, VI.

II. *Historia wychowania*. Kot. Zarys: R. X, XI, (w szczególności: Erazm z Rotterdamu, Vives), XII (Modrzewski, Rej, szkoły jezuickie, Akademia Krakowska), XIII (Montaigne, Komeński), XIV (Locke), XV (całość) XVI (Rousseau), XVII (całość), XVIII (Pestalozzi, Herbart, Spenzer), XIX (germanizacja, Czacki, szkoły w Ks. Warszawskim i Królestwie Kongresowym, Trentowski, Estkowski, szkolnictwo w Galicji).

III. *Logika*. Sośnicki. Zarys logiki: I, II, III, (prócz § 3), IV (prócz § 4), V, VI (prócz §5), VII, VIII (prócz § 1—3), IX (prócz § 3), XI (prócz § 7), XII, XIV, XV—XXI.

IV. *Dydaktyka*. Sośnicki: Zarys dydaktyki (w całości).

Literatura:

Titschener: Początki psychologii.

Colvin i Bagley: Postępowanie człowieka.

Baley: Zarys psychologii w związku z rozwojem dziecka.

Literatura dobrana z cyklu dzieci trudne do prowadzenia np.:

Kuchta: Dziecko włóczęga.

— Dziecko zuchwałe.

Dąbrowski: Dziecko leniwe itd.

Ch. Bühler: Dzieciństwo i młodość.

Nawroczyński: Zasady nauczania.

Devey: Szkoła a dziecko, Szkoła a społeczeństwo.

Kerschensteiner: Pojęcie szkoły pracy.

Hamaide: Metoda Decroly.

Parkhurst: Plan daltoński.

Claparède: Szkoła na miarę.

Kerschensteiner: Szkoła a charakter.

— Charakter, jego pojęcie i wychowanie.

Nawroczyński: Swoboda i przymus w wychowaniu.

Mirski: Karność.

Ferriere: Samorząd uczniowski.

Statut publicznych szkół powsz. siedmiol.

Czasopisma pedagogiczne: Oświata i wychowanie, Ruch pedagogiczny, Kwartalnik pedagogiczny.

NAUKA O POLSCE WSPÓŁCZESNEJ.

Zakres wymagań:

Powstawanie i rozwój społeczeństwa wogóle a społeczeństwa polskiego w szczególności, z dokładnym uwzględnieniem rozwoju stosunków gospodarczych i stanu ustroju społecznego czasów dzisiejszych.

Powstawanie i rozwój państwa wogóle, a państwa polskiego w szczególności, przy uwzględnieniu rozwoju stosunku państwa do obywatela, dokładnej znajomości Konstytucji 3-go Maja, oraz historii tworzenia się państwa polskiego w dobie wielkiej wojny od r. 1914.

Położenie geograficzne Polski. Terytorium i ludność Polski w stosunku do państw innych. Rozwój terytorialny Polski. Ustalenie dzisiejszych granic Polski. Ukształtowanie powierzchni, nawodnienie, klimat i roślinność.

Określenie istoty skupień ludzkich, jak społeczeństwa, narodu, państwa, gminy itp.

Znajomość czynników państwa, a to: terytorium, ludności oraz form ustroju władzy państwowej i podziału kierunków tej władzy.

Ludność Polski, ilość i gęstość zaludnienia, przyrost naturalny. Emigracja. Polacy poza Polską. Ludność Polski pod względem etnicznym, wyznaniowym i społecznym.

Znajomość istoty prawa, stosunku jego do religii i moralności, oraz istoty ustaw, dekretów i rozporządzeń wykonawczych.

Znajomość istoty Konstytucji, oraz przepisów Konstytucji Polskiej wraz ze sposobami zmiany konstytucji w Polsce.

Wiadomości o władzy Prezydenta Rzeczypospolitej na tle ustroju władzy kierowniczej innych państw republikańskich współczesnych.

Znajomość budowy i zakresu działania władzy ustawodawczej. Podstawy obrony państwa i organizacja siły zbrojnej Polski.

Poznanie istoty autonomii ze szczególnym uwzględnieniem autonomii Śląska, oraz autonomii wyznaniowej w Polsce.

Poznanie budowy i zakresu działania władz administracyjnych w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem organizacji władz szkolnych.

Dokładna znajomość istoty samorządu, budowy i zakresu działania samorządu terytorialnego, ze szczególnym uwzględnieniem samorządu gminy wiejskiej i miejskiej, a nadto ogólne wiadomości o samorządzie gospodarczym i zawodowym.

Znajomość istoty i budowy sądownictwa ogólnego i administracyjnego.

Poznanie stosunku Polski do państw innych, do Ligi Narodów, z poznananiem jej budowy i zakresu działania oraz stosunku Polski do Gdańska.

Dokładne wiadomości o nabywaniu obywatelstwa, oraz o prawach i obowiązkach obywateli z uwzględnieniem czasowego zawieszania praw obywatelskich.

Znajomość rozwoju życia politycznego Polski na tle prądów ogólnych.

Znajomość podziału terytorialnego Państwa Polskiego.

Ogólna znajomość stosunków rolniczych i lasowych Polski. Strefy rolnicze. Produkcja w stosunku do potrzeb kraju i produkcji światowej.

Rozdział posiadania ziemi w Polsce z uwzględnieniem przepisów o reformie rolnej, scalaniu gruntów, znoszeniu serwitutów. Hodowla bydła.

Ogólne wiadomości o bogactwach mineralnych Polski i ich rozmieszczeniu, oraz o przepisach w sprawie ich wydobywania. Stan obecny górnictwa polskiego, jego produkcja i jej stosunek do potrzeb kraju i produkcji światowej.

Ogólne wiadomości o przemyśle. Warunki i czynniki rozwoju przemysłu. Rozwój wielkiego przemysłu w XIX w. Rozwój przemysłu w Polsce. Statystyka przemysłu polskiego i poszczególne jego gałęzie oraz przepisy dotyczące uprawnień co do ich wykonywania.

Ogólne wiadomości o stosunkach komunikacyjnych w Polsce. Kolej, lotnictwo, autobusy. Poczta, Telegraf i Telefon. Radio. Związki komunikacyjne Polski z zagranicą. Pieniądz i waluta. Organizacja kredytu. Najważniejsze instytucje kredytowe. Ogólne wiadomości o handlu. Handel wewnętrzny Polski i przepisy dotyczące uprawnień co do jego wykonywania. Gdańsk i Gdynia. Handel spółdzielczy. Bilans handlowy i płatniczy. Wytyczne polityki handlowej celnej. Obecne umowy handlowe z innymi państwami. Samowystarczalność gospodarza Polski.

Znajomość istoty budżetu i podatków, z uwzględnieniem rodzaju podatków oraz ogólne wiadomości o Banku Polskim, Banku Gospodarstwa Krajowego, Rolnym i o giełdach.

Ogólne wiadomości o opiece nad pracą najemną, o opiece społecznej i ubezpieczeniach społecznych.

Znajomość urzędzeń instytucji oświatowych ze szczególnym uwzględnieniem organizacji szkolnictwa i oświaty pozaszkolnej.

Podręczniki:

A. Wereszczyński: Wiadomości o Polsce Współczesnej, wydanie VII, Lwów, 1936.

Pawłowski, Bystron, Peretiakowicz: Polska Współczesna, wydanie V, Lwów-Warszawa 1936.

Wydania Konstytucji z komentarzem:

K. W. Kumanięcki: Nowa Konstytucja Polska, Kraków 1935.

A. Paszkudzki: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Lwów-Warszawa 1935.

Lektura:

A. Peretiakowicz: Państwo współczesne, wyd. VII. 1935.

A. Wereszczyński: Państwo antyczne i jego renesansy, wyd. II, Lwów 1934.

W. Makowski: Państwo społeczne, Warszawa 1936.

(Szczegółowa bibliografia zawiera dwa artykuły M. Zimmermana w „Wiadomościach Historyczno-Dydaktycznych”, R. III, 1935).

Dział „B”**RELIGIA RZYMSKO-KATOLICKA.**

Ks. M. Sieniatycki: Dogmatyka dla szkół średnich.

Ks. M. Sieniatycki: Etyka dla szkół średnich.

Ks. St. Bartymowski: Apologetyka podręczna.

O. Tillman Pesch: Chrześcijańska filozofia życia.

Ks. Archutowski: Historia Kościoła.

Ks. J. Umiński: Historia Kościoła.

Dom. G. Lefebvre: Liturgia, jej podstawowe zasady.

Ks. G. Szmyd: Liturgika.

Encykliki papieskie: *Rerum novarum*, *Quadragesimo anno*,
O chrześcijańskim wychowaniu młodzieży, Przeciw komunizmowi.

Ks. Z. Bielański: Pedagogika religijno-moralna.

Ks. Z. Bielański: Katechezy na I, II, III i IV kl. szkoły powsz.

Podręcznik metodyczny do nauki historii biblijnej.

E. Ernst: Obowiązek rodzicielski.

Z. Gerély: Dziewczę nowoczesne.

F. Förster: Religia i kształcenie charakteru.

Ks. Morawski: Wieczory nad Lemanem.

RELIGIA GRECKO-KATOLICKA.**a) Lektura konieczna:**

Toroński: Istorija biblijna Staroho Zawita.

— Istorija biblijna Nowoho Zawita.

Lewyński: Istorija biblijna Staroho Zawita.

— Istorija biblijna Nowoho Zawita.

— Istorija Cerkwy.

Lużnycki: Dogmatyka.

— Liturgika.

— Chryst. kat. etyka.

Dzerowycz: Katychetyka.

Stefanowycz: Istorija cerkwy.
Dorożyński: Chryst. kat. etyka.
Krawczuk: Isus Chrystos.
Huzar: Liturgika.
 Korotka metodyka nawczannia religiji w narodnych szkolach.

b) *Lektura pożądana*:

Haluszczyński: Istorija berestejskoji uniji.
Meszler: Żyttia Isusa Chrysta.
Dorożyński: Praznyczy kartyny.
Łaba: Patrologija.
Ślipyj: Podoroż do św. Zemli.
Teodorowycz: Żytia Światych.
Niaradi: Kyrjło i Metodij.

Oprócz tego poleca się jako lekturę nadobowiązkową religijne wydawnictwa XX. Bazylianów i literaturę religijną w języku polkim.

RELIGIA EWANGELICKO - AUGSBURSKA.

Pismo święte Starego i Nowego Testamentu.
 Mały katechizm Dra Marcina Lutra — objaśnił *ks. Aleksander Schoencich*. Wyd. VI.

Ewangelia w nauce i życiu — księga pamiątkowa, Warszawa 1935 r.

Ks. K. Banzel: O nowoczesne podstawy religijnego wychowania ewangelickiego.

Ks. A. Schoencich: Krótka historia Kościoła Chrześcijańskiego w życiorysach z osobnym działem historii reformacji w Polsce.

William James: Doświadczenia religijne.

Ks. K. Banzel: Jan Amos Komeński i jego „Szkoła macierzyńska“.

Fr. Foerster: Dzieła, jak: Wychowanie i samowychowanie, Chrystus a życie ludzkie i i.

Dziennik Urzędowy Kościoła Ewangelicko - Augsburgskiego w Rzeczypospolitej Polskiej.

Ks. K. Michejda: W Biblii nasza siła.

Ks. J. Szeruda: Geneza i charakter Biblii Gdańskiej.

JĘZYK POLSKI I LITERATURA.

Zakres wymagań:

a) Język:

Głosownia (Fonetyka). Powstawanie głosu. Głos i głoska. Głoska a litera. Wyodrębnianie głosek w wyrazie. Opis narządów mownych. Opis głosek i ich podział. Zgłoska. Zmiany głosowe spółgłosek wskutek łączenia dźwięków mowy. Akcent w j. polskim.

Słowotwórstwo. Nauka o znaczeniu wyrazów: Podział znaczeniowy wyrazów. Części mowy. Wyrazy samodzielne i niesamodzielne. Budowa wyrazów: Części słowotwórcze wyrazów. Budowa słowotwórcza wyrazów. Sposoby tworzenia wyrazów. Oboczności spółgłoskowe i samogłoskowe w rdzeniu wyrazów pokrewnych.

Fleksja z uwzględnieniem głosowni funkcjonalnej. Pojęcie fleksji. Budowa fleksyjna wyrazu. Oboczne postaci fonetyczne tematu. Wymiany fonetyczne właściwe i funkcjonalne. Deklinacja i koniugacja. Deklinacja rzeczowników, zaimków, przymiotników i liczebników. Koniugacja.

Składnia. Zdanie. Podział zdania *a)* ze względu na znaczenie, *b)* ze względu na formę. Zdanie proste i rozwinięte. Zdanie pojedyncze i złożone. Budowa dwuczłonowa zdania pojedynczego. Części zasadnicze zdania. Określenia. Związki zgody, rzędu i przynależności. Szyk wyrazów w zdaniu. Zdanie współrzędne złożone i jego rodzaje. Zdanie podrzędne złożone. Rodzaje zdań pobocznych *a)* ze względu na treść, *b)* ze względu na formę.

b) Gramatyka historyczna.

Głosownia. Wymiany samogłoskowe: Samogłoski otwarte i pochylone e ruchome. Oboczność *e'lio' e'lia' ir'lar.* Przegłos (apofonia). Wymiany spółgłoskowe.

Słowotwórstwo. Budowa wyrazów. Części mowy. Życie i znaczenie wyrazów.

Fleksja. Deklinacja i koniugacja. Wyjaśnienie dzisiejszych form trudniejszych w deklinacji i koniugacji.

Składnia. Składnia zdania pojedynczego. Składnia zdania złożonego. Formy łączenia zdań.

c) Gwary polskie.

Obszar języka polskiego. Podział i rozmieszczenie gwar polskich. Najważniejsze właściwości fonetyczne, słowotwórcze i fleksyjne gwar polskich. Gwary ludowe a język dawniejszy. Gwary ludowe a język literacki.

d) Literatura:

Dokładna znajomość następujących utworów: M. Rej: Żywot człowieka poczciwego (wyjątki). — J. Koehanowski: Fraszki, Pieśni, Psalmi (wybór), Pieśń o Sobótce, Odprawa posłów greckich, Treny, Muza (wyjątek). — P. Skarga: Kazania sejmowe (II albo III albo VIII). — S. Szymonowicz: Zeńcy, Kołaczce. — A. Morsztyn: Liryki (wybór). — Potocki: Wojna choeińska (wyjątki). — Pasek: Pamiętniki (wydanie szkolne). — Krasieki: Satyry i bajki (wybór), Przypadki Doświadczyńskiego. — Trembecki: Bajki (wybór). Karpiniński: Liryki (wybór). — Zablocki: Fireyk w zalotach. — Niemcewicz: Powrót posła, Śpiewy historyczne, Bajki, Ballady (wybór). Woroniecz: Hymn do Boga. — Feliński: Barbara Radziwiłłówna. — Brodziński: O klasycyzności i romantyczności (wyjątki), Wiesław.

Mickiewicz: Oda do młodości, Ballady i romanse, Grażyna, Dziady (w całości), Sonety krymskie, Wallenrod, Farys, Księgi narodu i pielgrzymstwa, Pan Tadeusz. — Malczewski: Maria. — Fredro: Zemsta, Śluby Panieńskie. — Słowacki: Jan Bielecki, Kordian, Hymn o zachodzie słońca, Anelli, Ojciec zadżumionych, Lilla Weneda (wraz z listem do Krasińskiego), Grób Agamemnona, Balladyna, Beniowski (Pieśń I—V), Testament mój, Tak mi dopomóż Chryste. — Krasiński: Nieboska komedia, Irydion, Psalm dobrej woli. — Ujejski: Skargi Jeremiego, Maraton. — Kraszewski: Budnik (albo Ułana albo Chata za wsia), Stara Baśń, Dziecię starego miasta. — Pol: Mohort, Pieśni Jannusza (wybór), Pieśń o ziemi naszej. — Syrokomla: Urodzony Jan Dęboróg, Janko Cmentarnik. — Goszczyński: Zamek Kaniowski, Sobótka. — Lenartowicz: Liryki (wybór), Zachwycenie, Błogosławiona. — Korzeniowski: Karpaccy Górale, Kolokacja. — Asnyk: Napad na Parnas, Poeści do publiczności, Przeminał czas, Zmierzch melodii, XIX wiekowi, Pod stopy krzyża, Do młodych, Ucisz się serce, Daremne żale, Taty, Nad głębiami. — Konopnicka: Liryki i nowele (wybór). — Sienkiewicz: Nowele (wybór), Trylogia, Krzyżacy, Quo vadis. — Orzeszkowa: Nowele (wybór), Marta, Cham, Nad Niemnem, Dziurdziowie, Niziny. — Prus: Placówka, Lalka. — Rodziewiczówna: Dewajtis, Lato leśnych ludzi. — Dygasiński: W puszczy, Co się dzieje w gniazdach. — Żeromski: Syzyfowe prace, Ludzie bezdomni, Walka z szatanem, Wiatr od morza. — Wyspiański: Warszawianka, Wesele.

Oprócz powyższych dzieł wymaga się znajomości jednego przynajmniej utworu Reymonta, Kasprowicza, Sieroszewskiego, Bandrowskiego, Juliusza Kadena-Bandrowskiego, Edwarda Ligockiego, Makuszyńskiego, Eugeniusza Małaczewskiego, Zofii Kossak-Szezuckiej, Marii Dąbrowskiej, Ferdynanda Goetla.

Z literatury powszechnej: Homer: Iliada i Odyseja (w skróceniu). — Ajschylos: Prometeusz skowany. — Sofokles: Antygona. — Dante: Boska komedia (Piekieł—wybór). — Szekspir: Makbet (albo Hamlet), Sen nocy letniej. — Walter Scott: Rob-Roy. — Byron: Giaur. — Corneille: Cyd. — Molier: Skapiec. — Ibsen: Wróg ludu.

Monografie i rozprawy krytyczne: Wojciechowski: Ignacy Krasicki. — Kallenbach: Adam Mickiewicz. — Chrzanowski: Chleb macierzysty, Ody do młodości. — Tenże: Za co powinniśmy kochać Pana Tadeusza. — Tarnowski: O Panu Tadeuszu. — Tretiak: Kto jest Mickiewicz, sześć szkiców. — Kleiner: Juliusz Słowacki (wybrane rozdziały). — Pini: Krasiński, życie i twórczość. — Tretiak: Adam Asnyk jako wyraz swojej epoki. — Fintowski: Adam Asnyk. — Wojciechowski: Henryk Sienkiewicz. — Tenże: Bolesław Prus. — Wojeński Teofil: Stefan Żeromski (rozbiór treści ideowej). — Ignacy Matuszewski: Studia o Żeromskim i Wyspiańskim.

Charakterystyka rodzajów i prądów literackich w związku z przeczytanymi utworami.

e) **Dykcja:**

Poprawne i estetyczne czytanie i wygłaszanie z pamięci utworów literackich z uwzględnieniem potrzeb szkoły powszechnej.

f) **Literatura dziecięca i dla młodzieży:**

Znajomość kilkunastu najwybitniejszych utworów z tej dziedziny.

Podręczniki:**I. Język.**

Stanisław Szober: Podręcznik do nauki języka polskiego w seminariach nauczycielskich.

Lehr-Splawiński-Kubiński: Gramatyka języka polskiego. Gramatyka zbiorowa Akademii Umiejętności.

Jan Łoś: Krótka gramatyka hist. języka polskiego.

Kazimierz Nitsch: Mowa ludu polskiego.

Zenon Klemensiewicz: Dydaktyka nauki o języku ojczystym.

II. Literatura.

Ignacy Chrzanowski: Literatura Polski Niepodległej.

Bronisław Chlebowski: Literatura polska 1795—1905.

Manfred Kridl: Literatura polska wieku XIX, (I—V).

Marian Szyjkowski: Współczesna literatura polska:

Kanin Wóycicki: Rozbiór literacki w szkole.

Kanin Wóycicki: Ćwiczenia porównawcze z dziedziny poetyki.

Kanin Wóycicki: Stylistyka i rytmika polska.

JĘZYK RUSKI I LITERATURA.**Zakres wymagań:**

a) 1. Biegłe pisanie, czytanie i opowiadanie.

2. Znajomość cyrylicy i zasad pisowni fonetycznej i etymolog.

3. Z fonetyki: powstawanie głosek, zgłosek, podział spółgłosek, zanikanie półgłosek w historii języka, tudzież wpływ jego na kształtowanie się współczesnej mowy; przemiana jakościowa, ilościowa głosek (ikawizm, dwudźwięki, wzdłużenie końcowych spółgłosek, miękkzenie końcowych spółgłosek); ortofonia, eufonia, asymilacja, dyssymilacja, pełnodźwięk, akcent.

4. Z etymologii i semasjologii: budowa wyrazu, cząstki słowotwórcze, życie wyrazu, synonimy, homonimy, wyrazy o znaczeniu przenośnym, przyswojone, gwarowe, cechy wyrazów.

5. Z fleksji: odmiana, części mowy odmienne i nieodmienne ze stanowiska historycznego: dopełniacz liczby pojedynczej rodzaju męskiego, biernik l. p. r. m. i l. mn., wpływ deklinacji żeńskiej na męską, liczba podwójna, wpływ analogii na kształtowanie się odmiany, odmiana (rzecz. i zaimk.) przymiotników, liczba podwójna w odmianie liczebników, zanik form (dawnych) czasownikowych, powstanie czasu przeszłego i przyszłego, wpływ odmiany I czasownikowej na II i naodwrot, przysłówki złożone.

6. Ze składni: rozwój zdania (od prostego do złożonego), rozbiór zdań, wyrazy poza zdaniem, równoważniki zdań, układ wyrazów w zdaniu, podział zdań złożonych według ich treści i formy, znaczenie przypadków w zdaniu, mowa prosta i zależna, okresy.

7. Z stylistyki: cechy stylu, barbaryzmy, archaizmy, neologizmy, rytmika słowa; postaci mowy (obrazowe i emocjon. formy wyrazu) utwór literacki (powstanie, forma stylist.), rytmiczna budowa wiersza, stopa, strofa, rym, akcent symboliczny. Gwary.

8. Z metodyki j. ruskiego: zasady metodyczne nauczania języka ruskiego w związku z programem dla siedm. kl. szk. powsz.

b) Podstawą wymagań jest lektura i jej interpretacja za szczególnym uwzględnieniem programu szkół powszechnych, a na tle tej lektury znajomość rozwoju historycznego literatury.

Gramatyka.

Podręczniki:

W. Simowycz: Gramatyka ukraińskiej mowy dla samonawczannia, 1919.

I. Ohijenko: Istorija cerkowno-słowiańskiej mowy, Warszawa 1931.

I. Żytynskij: Karta ukraińskich howoriw, Warszawa 1933.

Ol. Kolessa: Pohład na istoriju ukraińskiej mowy, Praha 1924.

K. Kysilewskij: Prawopysni prawyla.

I. Ohijenko: Ridne pysannia, Żółkiew 1933.

E. Hrycak - K. Kysilewskij: Ukraińsko-polskij i polsko-ukraiński słownik, Lwów 1931.

Lektura pożądana:

J. Swienciński: Narysy z istoriji ukraińskiej mowy, Lwów 1920 (wybór).

I. Ohijenko: Czystota i prawylnistij ukraińskiej mowy, Lwów 1925 (wybór).

O. Syniawskij: Normy ukraińskiej literaturnojej mowy, 1931 (wybór).

A. Krymskij - A. Szachmalow: Narysy z istoriji ukraińskiej mowy, 1924 (wybór).

Metodyka i dydaktyka.

Oprócz odpowiednich podręczników dla literatury i języka polskiego jeszcze:

K. Kysilewskij: Metodyka prawopysnych i slowesnych wpraw, Stanisławów 1929.

K. Kysilewskij: Prawopysni wprawy, Lwów 1932.

J. Saloni: Narys metodyky ridnojej mowy, 1933.

Matwijczuk: Metodycznyj pidručnyk do nawczannia perszych początikw ukraińskoho pyśma.

D. Żakłynskij: Metodyka usucho i pysmennomoho stylu.

W. Dombrowskij: Ukraińska poetyka, Przemyśl 1924 (wybór).

W. Dombrowskij: Ukraińska stylistyka i rytmika, Przemyśl 1929 (wybór).

Poezja ludowa.

Zakres materiału:

Pieśni obrzędowe (koladki, wesnianki, kupalni, wesilni, pochoronn), ballady, społeczno-rodzinne, historyczne — w wyborze; narodni dumy — najmniej 3 z doby turecko-tatarskiej.

Podręczniki:

O. Barwiński: Wybór z ukraińskiej literatury, Lwów 1917.

F. Kotessa: Ukraiński narodni dumy (z części objaśniającej: podział i powstanie dum, autorzy i wykonawcy, forma, dumy doby turecko-tatarskiej).

Lektura pożądana:

F. Kotessa: Geneza ukraińskich narodnich dum (wybór).

Literatura w. XI—XV.

Teksty: Słowo o polku Ihorewi — w tłumaczeniu Swiatsława Hordynskiego lub Wasyla Szczurata; wyjątki z najdawniejszych latopisów, Słowa Ilarijona, Danyła Pałomnyka.

Podręczniki:

Barwiński: — jak wyżej.

M. Wozniak: Stare ukraińskie piśmenstwo, Lwów 1922 (tylko ustępy objaśniające, bez tekstów).

Lektura pożądana:

M. Wozniak: Istorija ukraińskiej literatury, I (wybór).

Literatura w. XVI—XVIII.

Teksty: I. Wyszeńskij (jeden wyjątek); wybór z wierszy religijnych, historycznych, humorystycznych; intermedium J. Gawatowicza (wyjątek); latopisy kozackie (wyjątki).

Podręczniki:

Barwiński: — jak wyżej.

Wozniak: Stare ukraińskie piśmenstwo (ustępy objaśniające bez tekstów).

Lektura pożądana:

M. Wozniak: Początki ukraińskiej komediji (wybór).

Literatura w. XIX—XX.

Lektura obowiązkowa:

I. Kotlarewskij: Eneida I, III, IV — wyd. szkolne; Poltawka; *H. Kwiłka*: Marusia, Perekotypole; *M. Szaszkewycz*: Pidlysie, Neszczasnyj, Wesniwka, Pobratymowi, Bandüryst; *T. Szewczenko*: (życiorys), Pryczynna, Topola, Najmyczka, Perebendia, Do Osnowjanenka, Dumy moi, Iwan Pidkowa, Hamalija, Czerneć, Wybór hetmana, Rozryta mohyla, Kawkaz, Posłanije, Neofity, wybór z liryków z czasu zesłania; *P. Kulisz* (życiorys), wybór liryków, Czorna Rada, Orysia; *M. Wowczok*: Dwa syny. Instytutka, Ko-

zaczka, Sestra; *O. Fedjkowycz*: wybór poczji żołnierskich i opowiadań; *St. Rudanśkyj*: wybór Spiwomowok; *I. Lewyćkyj*: Kajdaszewa simja, Chmary; *P. Myrnyj*: Sered stepiw, Morozenko; *O. Konyśkyj*: Nepremyrena; *I. Tobilewycz*: Chaziajin, *I. Franko*: (życiorys) Najmyt, Kameniari; Iwan Wyszenśkyj, Mojsej, wybór poczji lirycznych z cyklu: Ziwjałe lystie, Mij Izmarahd, Iz dniw żurby, Semper tiro, wybór z nowel, Lesyszyna ezeladj, opowiadania z życia młodzieży i Borysławia, Zachar Berkut, Boa constrictor; *M. Kociubynśkyj*: Fata morgana, Na kameni, Intermezzo; *B. Hrin-czenko*: Soniasznyj promiń; *O. Kobylanśka*: Valse melancholique, W nedilu rano zilla kopala; *L. Ukrajinka*: liryki (wybór), Lisowa pisnia; *W. Stefanyk*: wybór nowel; *B. Lepkyj*: wybór liryków i jedna powieść; wybór liryków: *O. Olesia*, *M. Rylśkiego*, *P. Tyeczyny*.

Podręczniki:

O. Barwiński: Wyjimky z narodnoji ukrainskoji literatury, I. III, Lwów 1916, 1922.

O. Barwiński: Istorija ukrainskoji literatury, II. Lwów 1921 (bez życiorysów).

Lektura pożądana:

Dalszy wybór odpowiednich dla szkoły utworów wyżej wymienionych pisarzy:

M. Ustijanowycz: wybór opowiadań.

A. Mohylnyćkyj: Skyt Maniawśkyj.

M. Czeremszyna: wybór opowiadań.

W. Szezurat: Szewczenko i Polacy (wybór).

M. Zerow: Wid Kulisza do Wynnyczenska (wybór).

Literatura dziecięca i dla młodzieży.

W. Hnutiuk: Narodni kazky, Narodni noweli; *T. Szewczenko*: Mały Kobzaryk; *I. Franko*: Lys Mykyta, Abu Kasymowi Kapci, Kowal Bassim, Pryhody Don Kichota, Koly szezze zwiri howoryty; *Jewh. Hrebiaka*: Prykazky; *L. Hlibiw*: Bajky; *A. Czajkowśkyj*: wybór powieści dla młodzieży; *Katrenko*: wybór opowiadań; *M. Twajn*, Toma Sojer; prócz tego wymagane obznajomienie z literaturą dziecięcą, pojawiającą się we Lwowie od pocz. w. XX.

JEZYK NIEMIECKI.

Zakres wymagań:

Język. Zupelne opanowanie języka współczesnego, poprawność wymowy sfer wykształconych a w piśmie potoczność stylu, wyrobionego na odpowiedniej lekturze.

Literatura. Znajomość form literackich (rozróżnić typowe formy liryki, epiki i dramatu oraz okazać zrozumienie ich formy wewnętrznej i zasadniczych podstaw psychologicznych twórczości artystycznej).

Znajomość całokształtu życia kulturalnego Niemiec do chwili obecnej.

Znajomość dzieł z zakresu literatury pięknej w całości przeczytanych. Z XVIII w. wystarczą typowe utwory *Lessinga*: *Minna v. Banhelm*, — *Goethego*: *Herman u. Dorothea*, *Iphigenie*, — *Schillera*: *Wilhelm Tell* (wszystkie w komentowanych wydaniach Książnicy-Atlas). Z XIX w. winien kandydat przeczytać któregoś z realistów jak *G. Keller*, *C. Meyer*, *Th. Storm*, *P. Rosegger*, *W. Raabe*, *G. Hauptmann*, *H. Sudermann*. Ze współczesnej jedną powieść *Th. Manna* (*Buddenbrooks*, *Zauberberg*).

Podręczniki:

Stopień niższy:

Lotte Hansen: *Chauffeur Weber und sein Freund*.
Erich Kästner: *Der 35 Mai*.
Fritz Reuter: *Anekdoten*.
Ludwig Bechstein: *Märchen*.

Stopień średni:

Wolf Durian: *Kai ans der Kiste*.
Erich Kästner: *Emil und die Detektive*.
Lisa Fetzner: *Der Fußball*.
Ludwig Ganghofer: *Das Geheimnis der Mischung*.
Andersen: *Märchen*.

Stopień wyższy:

Ernst v. Wildenbruch: *Das edle Blut*.
Theodor Storm: *Immensee*.
Arthur Schnitzler: *Der blinde Geromino und sein Bruder*.
Vicki Baum: *Jape im Warenhaus*.
Marie v. Ebner-Eschenbach: *Krambambuli*.
Hans Franck: *Wiedersehen*.
Friedrich Gerstäcker: *Der Schiffszimmermann*.
Paul Heyse: *Der verlorene Sohn*.
Herman Sudermann: *Frau Sorge*.

JEZYK FRANCUSKI.

Zakres wymagań:

1. Wymowa francuska poprawna.
2. Praktyczne władanie językiem francuskim w zakresie tematów codziennego życia.
3. Znajomość zasadniczych zjawisk gramatyki francuskiej z gruntownym opanowaniem zwłaszcza form koniugacyjnych. Ze składni dokładna znajomość budowy zdań pobocznych (zwłaszcza użycie *subjonctiv'u* i *conditionnal'u*).
4. Rozumienie przystępnych tekstów literackich i naukowych.
5. Poznanie w całości kilku arcydzieł literatury francuskiej tak dawnej (wiek XVII i XVIII) jak nowszej (XIX i XX).
6. Poznanie ważniejszych wyjątków arcydzieł literatury francuskiej od wieku XVI począwszy.

7. Najważniejsze wiadomości z zakresu historii literatury francuskiej i pewna znajomość Francji i Francuzów (hist. — geogr. — socjologia).

8. Elementarne wiadomości z zakresu metodyki i techniki nauczania języka francuskiego w szkole powszechnej.

Podręczniki:

J. Passy: Le français parle.

Neveux: Metoda praktyczna języka francuskiego, część I i II.

Kielski: Leçons de français, II et III Année.

Szarota - Czerny: Dixième et troisième livre de français.

Harnisch u. Duchesne: Methodische französische Sprechschule.

Chassang - Hubert - Rinn: Nouvelle Grammaire française.

Radouant: Grammaire française.

Kielski: Wskazówki metodyczne.

Lektura:

Edycje Eos, zwłaszcza: Corneille: Le Cid. — Molière: Le bourgeois gentilhomme. — Augier: Legendre de M. Poisier. — Chateaubriand: Atala. — Hugo: Hermani. Wydawnictwa Bibliothèque des écoles. — Wękowski-Szarota: La France I i II. — Glixelli: La France et les lettres françaises I i II. — Kwiatkowski: La France et les Français cz. I i II. — Szarota - Czerny: Paris i Les provinces françaises.

HISTORIA POWSZECHNA I POLSKA.

Zakres wymagań:

I. Czasy starożytne. *A.* Uwzględnić przy historii ludów Starożytnego Wschodu przede wszystkim znaczenie ich dorobku kulturalnego bez specjalnych szczegółów historycznych (Podstawa gospodarcza organizacji politycznej, wierzenia, pomniki i zabytki kultury).

B. Grecja. Zwrócić uwagę na organizację społeczną i polityczną ważniejszych ludów greckich, urzędnictwa religijne, sztukę i literaturę (w najważniejszych przejawach). Z historii politycznej wojny perskie. Perykles jako wychowawca ludu ateńskiego i organizator demokracji ateńskiej. Grecja i Persja w czasie wojny peloponeskiej i wojny korynckiej (Proces Sokratesa). Epaminondas. Dzieło Filipa II i Aleksandra Wielkiego. Państwo diadochów. Kultura hellenistyczna.

C. Rzym. Początki Rzymu i wpływy etruskie i greckie. Znaczenie walki stanów jako walki o prawo. Pierwsze dwie wojny puniczne. Wojny wschodnie i wpływ kultury greckiej na Rzym w wieku II. Kwestia agrarna i znaczenie Grakchów. Upadek republiki rzymskiej w czasie wojen domowych. Organizacja pryncypatu. August i jego następcy w I w. po Chrystusie. Złoty wiek cesarstwa. Rzym i chrześcijaństwo. Dioklecjan i Konstantyn W. Dwa pierwsze okresy wędrówki ludów germańskich i upadek państwa zachodnio-rzymskiego.

II. *Wiek średni*. Wędrowka ludów germańskich w w. V i VI i nowe państwa. Kościół wobec tych państw. Cesarstwo wschodnie w w. VI i kultura bizantyńska. Dzieło Mahometa i kultura arabska. Monarchia frankońska i dzieło Karola W.

Znaczenie traktatu w Verdun. Feudalizm, jako system społeczny i polityczny. Państwa wytworzone przez Normanów. Pierwsze państwa słowiańskie i rozbiecie świata słowiańskiego. Dzieło Mieszka I i Bolesława Chrobrego. Upadek i wskrzeszenie państwa polskiego. Polska wobec walki o inwestyturę. Krucjaty i ich znaczenie dla społeczeństw państw europejskich. Krzywousty i jego synowie. Walka Hohenstaufów z papieżstwem w XII i XIII w. Rola Kościoła w życiu społecznym i politycznym Polski w XII i XIII w. Organizacja wsi i miast polskich na prawie niemieckim. Hanza i jej znaczenie. Niemcy w okresie wielkiego bezkrólewia. Trzy wielkie napady Tatarów na Polskę w XIII w. Restauracja królestwa polskiego i rządy czeskie. Polska wobec Zakonu Krzyżackiego w XIII w. Dzieło Łokietka i Kazimierza Wielkiego. Anglia i Francja w XIII i z początkiem XIV w. Wojna stuletnia. Niewola awiniońska papieży i wielka schyzma zachodnia.

Ustrój i kultura wieków średnich. (Monarchia średniowieczna, organizacje stanów, oświata i szkolnictwo. Nauka i uniwersytety, wpływ nauki arabskiej. Poezja: rycerska i ludowa, filozofia scholastyczna. Sztuka romańska i gotycka, Dante). Pierwsze objawy reformacji i sobory XV w. Unia Polski z Litwą i wojny z Zakonem o Żmudź. Polityka Zbigniewa Oleśnickiego (1423—1444). Unia florencka i upadek cesarstwa wschodniego. Humanizm i odrodzenie we Włoszech. Szukanie nowych dróg handlowych. Odkrycia i wynalazki. Rozstrój polityczny w Niemczech i potęga Jagiellonów. Przywileje szlachty w Polsce. Wojna róż w Anglii i złamanie przewagi wielkich lenników we Francji.

III. *Wiek nowożytny*. Kolonie portugalskie i hiszpańskie. Wojny o Włochy. Potęga Habsburgów i jej wrogowie. Wielcy reformatorowie religijni w XVI wieku i skutki ich działalności. Geneza Sejmu Walnego w Polsce. Konstytucje „Nihil novi“. Wojny z Moskwą do czasów Unii lubelskiej (straty Litwy). Sekularyzacja Prus. „Walka o naprawę Rzeczypospolitej“. Wyniki soboru trydenckiego. Tudorowie w Anglii. Filip II hiszpański i jego polityka. Wojny religijne we Francji. Pierwsza wolna elekcja w Polsce. Henryk Walezy. Stefan Batory. Zygmunt III i jego polityka. Niemcy od czasów pokoju augsburskiego (1555) do wybuchu wojny 30-letniej. Richelieu i Mazarin we Francji. Wielka rewolucja angielska i czasy Rzeczypospolitej. Okres Ludwika XIV we Francji. Władysław IV i Jan Kazimierz w Polsce. Wojny Turcji z Polską i Habsburgami i pokój karłowicki. Restauracja Stuartów w Anglii i „mała rewolucja“ angielska (1688). Wojna sukcesyjna hiszpańska. Polska wobec wojny północnej. Czasy saskie. Upadek znaczenia politycznego Francji za regencji i za Ludwika XV. Wzrost potęgi kolonialnej Anglii. Rozwój rządów parlamentarno-

gabinetowych za czasów Jerzego I i II, Maria Teresa i Józef II w Austrii, Fryderyk II w Prusiech, Elżbieta i Katarzyna II w Rosji. Wojny śląskie i wojna siedmioletnia. Początki Stanisława Augusta i reformy Czartoryskich w Polsce. Konfederacja barska. Pierwszy rozbiór Polski. Komisja Edukacyjna. Wojna o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Francja przed wielką rewolucją i znaczenie literatury filozoficznej i politycznej. Stany Generalne i Zgromadzenie Narodowe we Francji. Sejm 4-letni i Konstytucja 3-go Maja (analiza i interpretacja tekstu). Zgromadzenie prawodawcze i upadek monarchii we Francji. Wojna Francji z Europą i panowanie terroru w okresie konwencji. Drugi rozbiór Polski i powstanie kościuszkowskie. Trzeci rozbiór Polski. Czasy dyktatoriatu we Francji. Legiony. Czasy konsulatu i cesarstwa francuskiego. Księstwo Warszawskie. Kongres wiedeński (ze szczególnym uwzględnieniem sprawy polskiej). Europa w okresie 1815 do 1830. Rosja i Polska 1815—1830 i wybuch powstania listopadowego. Rok 1830 w Europie. Upadek powstania listopadowego i Wielka Emigracja. Rozwój wielkiego przemysłu w XIX w. Wiosna Ludów w 1848 r. Czasy Napoleona III. Powstanie styczniowe. Klęska Francji w 1870 r. i czasy pokoju zbrojnego w Europie. Ziemia polskie od czasów powstania styczniowego do wojny światowej. Wojna światowa i wskrzeszenie państwa Polskiego.

Podręczniki:

I. Podręczniki konieczne:

a) do systematycznego studium:

W. Zakrzewski: Historia powszechna, Cz. I. wyd. XI.

— Historia powszechna, Cz. II. wyd. IX—X.

— Historia powszechna, Cz. III. wyd. XI.

S. Szelański: Historia nowoczesna.

A. Lewicki: Zarys historii Polski — opracował i uzupełnił Friedberg Jan — wyd. XII.

St. Kutrzeba: Historia ustroju Polski w zarysie, tom I—IV.

b) metodyka przedmiotu:

St. Sobiński: Uwagi metodyczne o nauczaniu historii.

H. Pohoska: Metodyka historii.

H. Mościcki: Wskazówki praktyczne dla nauczycieli historii w szkołach średnich i powszechnych.

II. Dzieła wskazane jako lektura obowiązuca:

R. Grodecki, St. Zachorowski, J. Dąbrowski: Dzieje Polski średniowiecznej, T. I—II.

Wł. Konopczyński: Dzieje Polski nowożytnej, T. I—II.

St. Kutrzeba: Polska Odrodzona, wyd. II.

Fr. Bujak: Dzieje gospodarcze Polski w krótkim zarysie.

K. Kosciński: Pisarze polityczni i historyczni do XIX w.

III. Dzieła do dowolnego wyboru (2—3 dzieł).

- Kreczmar M.*: Kwestia agrarna w starożytności.
Arnold St.: Wyprawy krzyżowe.
Konopczyński W.: Dzieje parlamentaryzmu angielskiego.
Sobieski W.: Rewolucja angielska (Oliver Cromvell).
Handelsman M.: Zjednoczenie Włoch.
Jakubowski J.: Dzieje Litwy.
Zakrzewski St.: Mieszko I jako budowniczy państwa polskiego.
Kutrzeba St.: Sejm Walny Rzeczypospolitej Polskiej.
Chodyński K.: Reformacja w Polsce.
Rutkowski J.: Sprawa włościańska w Polsce w XVIII i XIX w.
Maliszewski E.: Organizacja powstania styczniowego.
Płaśnik J.: Kultura wieków średnich, Kultura włoska wieków średnich w Polsce, Miasta w Polsce.
Kutrzeba St.: Handel Polski ze wschodem.
Łoziński W.: Prawem i lewem.
Kubala L.: Szkice historyczne (seria I—IV).
Słowiński A.: Stefan Batory; Konstytucja 3-go Maja; Powstanie listopadowe.
Askenazy Sz.: Książę Józef Poniatowski.
Dubiecki M.: Romuald Traugutt.
Piłsudski J.: 22 stycznia — 1863.
Lipiński W.: Wielki Marszałek; Walka zbrojna o Niepodległość Polski.
Pappé Fr.: Historia Lwowa.
Witwicki W.: Style historyczne.
Orsza H.: Z dziejów narodu.
Duda F.: Rozwój terytorialny Pomorza polskiego (w. XI—XIII)
Słowiński A.: Powstanie kościuszkowskie; Powstanie styczniowe.

MATEMATYKA.

Zakres wymagań:

Cztery działania na liczbach naturalnych, stopniowe rozszerzanie pojęcia liczby: liczby ułamkowe, względne, wymierne, rzeczywiste, urojone, zespolone. Własności liczb całkowitych. Potęgi i pierwiastki, dwumian Newtona, zasada indukcji matematycznej. Funkcje: Proporcjonalność prosta, odwrotna, funkcja liniowa, funkcja stopnia 2-go. Równania, nierówności stopnia 1-go i 2-go; wykresy funkcji i dyskusja, graficzne rozwiązywanie równań i dyskusja równań; znaki pierwiastków i położenie ich względem danej liczby. Równania i funkcje niewymierne. Postępy arytmetyczne i geometryczne jako zastosowanie: rachunek procentu składanego i rent. Liczby niewymierne. Logarytmy zastosowanie do rachunków numerycznych i trygonometrycznych.

Pojęcia wstępne z geometrii, figury płaskie, przystające i symetryczne. Proste równoległe. Zadania konstrukcyjne. Równoważność wieloboków. Proste i płaszczyzny w przestrzeni. Propor-

cyjonalność odcinków. Jednokładność, podobieństwo. Zastosowania do zadań konstrukcyjnych. Pola wieloboków płaskich. Analiza algebraiczna zadań konstrukcyjnych. Rzut równoległy, ukośny wieloboków i brył w położeniach łatwych. Naroża, wielościiany. Obwód i powierzchnia koła i jego części. Powierzchnie krzywe w przestrzeni. Walec, stożek, kula. Powierzchnia i objętość brył okrągłych.

Funkcje trygonometryczne kątów ostrych. Rozwiązywanie trójkątów prostokątnych. Rozszerzenie pojęcia funkcji trygonometrycznych i badanie ich własności. Wzory redukcyjne i przekształcanie wyrażeń nienadających się do logarytmowania. Rozwiązywanie trójkątów skośnokątnych. Zastosowanie trygonometrii do miernictwa.

Z geometrii analitycznej płaskiej zagadnienia o równaniu prostej, równania krzywych stopnia 2-go w prostych położeniach: środkowych, wierzchołkowych.

Dokładna znajomość programu nauki rachunków i geometrii w szkołach powszechnych, wydanego przez Min. W. R. i O. P. jakoteż podręczników przez Ministerstwo dla szkół powszechnych przeznaczonych.

Podręczniki:

A. Podręczniki do obowiązującego materiału:

Wstępne wiadomości można znaleźć w podręcznikach matematyki i geometrii dla klas I—IV gimnazjum nowego typu:

J. Miłulowicz: Arytmetyka dla kl. I, II, III, IV gimnazjum.

A. Łomnicki: Geometria dla kl. I, II, III, IV gimnazjum.

Kurs systematyczny:

J. Miłulowicz: Podręcznik arytmetyki i algebry dla kl. IV gimnazjum dawnego typu.

J. Miłulowicz: Podręcznik arytmetyki i algebry dla kl. V gimnazjum dawnego typu (nierówności o 2 niewiadomych można opuścić).

J. Miłulowicz: Podręcznik arytmetyki i algebry dla kl. VI gimnazjów dawnego typu (dyskusję równań 2-go stopnia o 2 parametrach można opuścić).

J. Miłulowicz: Podręcznik arytmetyki i algebry dla kl. VII gimnazjum dawnego typu: głównie rozdział o logarytmach.

J. Miłulowicz: Podręcznik arytmetyki dla kl. VII, Lwów, T. N. S. W. 1914 — tylko rozdział IV tj. wzór Newtona i trójkąt Pascala, oraz zasada indukcji matematycznej.

J. Miłulowicz: Podręcznik arytmetyki dla kl. VI, Lwów, T. N. S. W. 1913, tylko rozdział IV, tj. liczby urojone i zespolone.

Placyd Dziwiński: Podręcznik arytmetyki i algebry dla wyższych klas gimnazjalnych.

Teodor Hrycak: Algebra dla kl. 7 i 8, Stanisławów 1933, rozdział o wzorze Newtona i indukcji zupełnej.

Wł. Wojtowicz: Zarys geometrii elementarnej dla użytku szkół średnich.

A. Łomnicki: Geometria elementarna, podręcznik dla klas wyższych szkół średnich (można opuścić Tw. Desargues'a, ustęp o potęgę punktu, Tw. Eulera o wielościanach, dowody na powierzchnię i objętość oparte na pojęciu granicy ciągów).

Wł. Wojtowicz: Trygonometria płaska do użytku szkół średnich.

A. Łomnicki: Geometria, Cz. II. Trygonometria (można opuścić zagadnienie Snelliusa i Hansena, nadto rozdz. V o trygonometrii sferycznej).

A. Łomnicki: Początki geometrii analitycznej, tylko cz. II.: geometria analityczna płaska, Rozdz. II, punkt 5, 6, 7; Rozdz. III — punkt 9, 10, 11; Rozdz. IV — punkt 14, 15; Rozdz. VI — punkt 18, 19; Rozdz. VIII — punkt 21, 22, 25; Rozdz. IX — punkt 27, 29, 30; Rozdz. X — punkt 31, 32, 33.

Z. Szczański i S. Kamiński: Geometria.

St. Świdorski: Trygonometria płaska.

Z. Gabszewicz: Trygonometria.

T. Gutkowski: Trygonometria.

M. Szarogroder: Zbiór zadań konstrukcyjnych z zakresu 8 klas.

A. Łomnicki: Tablice matematyczno-fizyczne 4-cyfrowe.

I. Kranz: Logarytmy.

— Zbiór zadań.

Straszewski: Trójkątów kwadratowy.

N. Rybkiń: Zbiór zadań geometrycznych rachunkowych: cz. I Planimetria, cz. II. Stereometria.

N. Rybkiń: Zbiór zadań geometrycznych rachunkowych: Stereometria z zastosowaniem trygonometrii.

Rybczyński: Repetitorium matematyki.

Ks. Siczka: Ćwiczenia matematyczne do rozwiązania ustnego dla klas wyższych szkół średnich.

R. Witwiński: Zbiór zadań na dyskusję.

B. Książki z działy dydaktyki:

O. Nikodym: Dydaktyka matematyki czystej.

S. Neapolitański: Nauczanie matematyki.

Monografie ze zbiorku: „Jak realizować program szkoły powszechnej“.

C. Lektura uzupełniająca:

Biblioteczka matematyczna — Książnica-Atlas.

W. Sierpiński: Przekroje.

Straszewicz: O wielobokach.

A. TarSKI: O logice matematycznej i metodzie dedukcyjnej.

W. Sierpiński: Wstęp do teorii liczb.

W. Sierpiński: Teoria liczb niewymiernych.

M. Hrycak: Kwadratura koła.

Steeckel: Pojęcie granicy i jego zastosowanie.

A. Hoborski: Nowa teoria liczb niewymiernych.

M. Krajewski: Zasady wyższej matematyki.

S. Banach: Rachunek różniczkowy i całkowy.

GEOGRAFIA.

Zakres wymagań:

I. Geografia ogólna.

1. *Geografia matematyczna*. Zjawiska pozorne na sklepieniu niebieskim, wielkość, kształt i ruchy ziemi, system słoneczny.

Obserwacje busołą, gnomonem, kołem południkowym.

2. *Kartografia*. Zasady rzutów kartograficznych. Zniekształcenia. Znajomość konstrukcji siatek szkolnych (jak w progr. seminarium naucz.). Generalizacja. Przedstawienie rzeźby terenu. Znajomość mapy specjalnej. Znajomość kontroli podziałki.

3. *Geologia*. Geologia historyczna (stratygrafia), geol. dynamiczna, tektoniczna. Znajomość geologii Polski, z szczególnym uwzględnieniem własnej okolicy. Czytanie mapy geologicznej. Konstrukcja prostszych profilów geologicznych.

4. *Hydrografia i oceanografia*. Hydrosfera. Wody powierzchniowe i gruntowe. Typy rzek wedle wodostanów. Typy jezior wedle genezy i morfologii. Bagna i błota. Typy źródeł. Właściwości fizyczne i ruchy wody mor. iej. Batymetria dna oceanów i ważniejszych mórz.

5. *Klimat*. Czynniki i elementy klimatu. Cyrkulacja atmosferyczna. Najważniejsze strefy i dziedziny klimatyczne. Znajomość map pogody i klimatycznych. Konstrukcja map klimatycznych. Obserwacje przy pomocy elementarnych przyrządów meteorologicznych.

6. *Morfologia*. Czynniki i elementy rzeźby. Krajobraz normalny, lodowcowy, pustynny, krasowy, przybrzeżny. Pojęcie i konstrukcja: profilu, krzywej erozyjnej, krzywej hipsograficznej, średniego wzniesienia.

7. *Bio- i antropogeografia*. Zależność szaty roślinnej od warunków geograficznych. Najważniejsze zespoły wegetacyjne. Zasięgi biogeograficzne. Geografia świata zwierzęcego. Rozmieszczenie człowieka na kuli ziemskiej, rasy, kultury. Życie gospodarcze w związku z warunkami geograficznymi (geografia produkcji, zużycia, transportów i komunikacji).

II. Geografia regionalna.

A. *Polska*. Szczegółowa znajomość położenia, granic, rzeźby, klimatu, geologii, hydrografii, świata zwierzęcego i roślinnego; człowiek, rozmieszczenie, życie gospodarcze i kulturalne. Regiony geograficzne Polski.

B. *Inne kraje*. Podziały polityczne. Warunki geograficzne: położenie, rzeźba, klimat. Życie gospodarcze i kulturalne.

III. Historia odkryć geograficznych.

Podróże odkrywcze i badawcze, zwłaszcza z ery odkryć, z szczególnym uwzględnieniem zdobyczy polskiej nauki.

IV. Dydaktyka geografii.

Znajomość programów geografii w szkole powszechnej. Stosowanie ogólnych metod nauczania do nauczania geografii. Znajomość elementarnych pomocy w nauczaniu geografii (Przyrzędy, obrazy, podręczniki i atlasy, polecane dla szkół powszechnych).

* * *

U wstępu przygotowań do egzaminu z geografii w charakterze eksterna wskazanym jest przejście serii ćwiczeń i wycieczek możliwie z absolwentem W. K. N-u, grupy geograficzno-przyrodniczej.

Po tym pierwszym etapie pracy przygotowawczej, należy przejść repetytorium materiału z zakresu szkoły średniej z równoległym studium lektury geograficznej. Repetytorium to winno polegać na gruntownym przemyśleniu treści podręczników szkoły średniej, przy czym każdy ustęp należy studiować z atlasem, tak aby obraz rozmieszczenia zjawisk geograficznych w przestrzeni pozostał na trwałe w pamięci. Studium podręczników geograficznych bez atlasu nie przyniesie pożądanego pożytku.

Należy liczyć się z tym, że tego rodzaju praca połączona ze śledzeniem map, odpowiadających treści poszczególnych ustępów podręcznika, pochłania wiele czasu. Solidne np. opanowanie geografii jednego państwa europejskiego (w podręczniku kilka kartek) wymaga co najmniej kilku godzin. Materiał bowiem z zakresu szkoły średniej należy nie tylko gruntownie przemyśleć, pogłębiając zrozumienie genetycznej strony zjawisk, ale też wzorowo opanować pamięciowo. Ponieważ jednostki nie przywykłe do codziennego operowania topografią globu ziemskiego, rychło zapominają szczegóły raz przyswojone, przeto należy systematycznie kontrolować się, czy materiał przerobiony utkwiał w pamięci, zwłaszcza czy widzi się w myśli przestrzenne rozmieszczenia zjawisk.

Podezba egzaminu nie będzie kandydat w stanie ani przeprowadzić porównania stosunków geograficznych kilku krajów — ani też uzasadnić pewnych uogólnień, jeżeli braknie mu gruntownej znajomości zjawisk geograficznych, charakterystycznych dla różnych obszarów.

Niezmiernie pomocnym jest w pamięciowym opanowaniu materiału posługiwanie się w toku studium mapkami konturowymi, wkreślanie na nich treści z zakresu geografii fizycznej i geografii człowieka. Ta metoda pracy jest tym cenniejsza, że sugeruje szereg pomysłów, które dadzą się też zastosować w nauczaniu szkolnym.

Podręczniki:

St. Pawłowski: Geografia Polski.

— Geografia Europy.

— Geografia pozaeuropejskich części świata.

Chalubińska i Janiszewski: Geografia Europy.

E. Romer: Powszechny Atlas Geograficzny, wyd. II, lub po-

szczególne zeszyty tego atlasu (Polska, Europa i pozaeuropejskie części świata).

E. Romer: Kieszonkowy atlas polityczny.

E. de Martonne: Zarys geografii fizycznej, tłum. Pawłowski.

St. Srokowski: Geografia gospodarcza Polski.

— Geografia gospodarcza ogólna.

Wybór lektury geograficznej ułatwi:

1. Poradnik geograficzny, wydany przez Min. W. R. i O. P.

2. Czasopismo Geograficzne, Lwów, Czarnieckiego 12.

Na uwagę zasługuje biblioteka geograficzno-podróżnicza „Naokoło Ziemi” (Książnica-Atlas) i „Biblioteka geograf. dydaktyczna” (Zrzeszenie Polskich Nauczycieli Geografii).

Wreszcie zwracamy uwagę na wydawnictwo Everta, Trzaski i Michalskiego: Geografia Powszechna (wychodzi zeszytami)

PRZYRODOZNAWSTWO.

Biologia.

Zakres wymagań:

1. Morfologia, anatomia, fizjologia i systematyka roślin i zwierząt. Uzupełnienie i pogłębienie materiału naukowego, przeznaczonego dla seminariów, przez ćwiczenia, robienie doświadczeń i obserwacji biologicznych.

2. Anatomia i fizjologia człowieka.

3. Znajomość budowy mikroskopu, umiejętność używania mikroskopu i opanowanie najprostszej techniki mikroskopowej.

4. Sprawność w sekcjonowaniu zwierząt i sporządzaniu preparatów mikroskopowych botanicznych.

5. Biegłość w oznaczaniu roślin.

6. Znajomość programów ministerialnych i metodyki nauczania biologii.

Podręczniki:

Sumiński: Biologia.

Kudelka: Wiadomości z botaniki.

Rostafiński: Botanika.

Nusbaum - Wiśniowski: Wiadomości z zoologii.

Nusbaum - Hilarowicz: Zoologia dla wyższych klas szkół śred.

Domaniewski: Podręcznik zoologii dla klas wyższych.

Arct - Golczewska - Kotodziejczyk: Podręcznik do nauki botaniki.

Rostafiński: Mały botanik, łatwy sposób oznaczania roślin pospolitych w Polsce

Rostafiński: Przewodnik do oznaczania roślin dziko rosnących w Polsce.

Hassenpflug: Obcowanie z przyrodą.

Czarkowski: Ćwiczenia z anatomii roślin, zes. I i II.

Strassburger: Krótki przewodnik do zajęć praktycznych z botaniki mikr.

Bohuszewiczówna: Lekcje botaniki.

Haberkantówna: Protokoły lekcji przyrodznawstwa.

Gemborek: O prowadzeniu ćwiczeń przyrodniczych w pracowni szkolnej.

Kołodziejczyk: Ćwiczenia z morfologii roślin.

Męczkowska-Rychterówna: Ćwiczenia z przyrody żywej.

Sosnowski: Z pracowni fizjologa.

Szafer: Ogrody szkolne.

Dyakowski: Wskazówki dla hodowli motyli.

Arctówna: Wskazówki do zbierania roślin i układania zielnika.

Goleczewska: Rośliny trujące.

— Rośliny kwiatowe.

Kozłowski: Mikroskop i jego użycie.

Sz. Taub: Ćwiczenia fizjologiczne do nauki o człowieku dla szkół średnich i powszechnych.

Czasopisma: *Przyroda i technika*. *Przyrodnik*. *Czasopismo przyrodnicze*. *Ochrona przyrody*. *Wszechświat*.

Przyroda martwa.

Zakres wymagań:

A. Chemia. Przerobić dokładnie podręczniki: *Bronisława Duchowicza*: Wiadomości z chemii nieorganicznej i organicznej. — *B. Duchowicza*: Doświadczenia chemiczne przy pomocy możliwie najprostszycyń środków (przerobić doświadczenia). — *St. Tolłoczki*: Chemia w zakresie wiadomości początkowych. — *A. Dmochowskiego*: Ćwiczenia z fizyki i chemii (przerobić ćwiczenia).

B. Mineralogia. Przerobić dokładnie podręczniki *M. i J. Łomnickich*: Mineralogia i geologia dla wyższych klas szkół średnich. Oznaczać minerały według podręcznika *B. Zielowskiego*: Podręcznik do określenia minerałów dla uczniów szkół średnich. Oznaczać minerały można też podług tablic znajdujących się w podręczniku *Duchowicza i Wiśniowskiego*: Wiadomości z chemii i mineralogii. Przerobić *J. Siemiradzkiego*: Płody kopalne Polski.

C. Fizyka. Przerobić podręczniki i doświadczenia w nich zawarte *L. Kozłńskiego i Moychy*: Fizyka i chemia dla oddziału VI, VII szkół powszechnych. Ćwiczenia z fizyki i chemii *Al. Dmochowskiego*. *Ksawerego Sporzyńskiego*: Krótki wykład fizyki.

Lektura uzupełniająca:

Michalski: Pracownia fizyczna i chemiczna.

Tokarski: Petrografia.

Czermak: Mineralogia.

Ost: Technologia chemiczna.

Zillinger: Doświadczenia fizyczne cz. I i II.

Rybeżyński: Zbiór zadań z fizyki.

Męczkowska i Rychterówna: Ćwiczenia z przyrody martwej.

Dmochowski: *Przyroda nieożywiona*, podr. metodyczny dla nauczyciela dla kl. V, VI i VII.

Kalinowski: Fizyka.

RYSUNEK.

Zakres wymagań:

Znajomość zasad perspektywy praktycznej, przedmiotów graniastych i okrągłych. Łatwość w poprawnym rysowaniu z natury i pamięci przedmiotów płaskich i przestrzennych, z uwzględnieniem zjawisk perspektywicznych, światłocieniowych i kolorystycznych.

Opanowanie technik wykonania rysunku (ołówek, węgiel, piórko, farby akwarelowe, pastele, kredka). Sprawność w rysowaniu na tablicy.

Zdobnictwo: Znajomość rodzajów rytmu zdobniczego oraz zasad budowy ornamentu płaskiego przy uwzględnieniu materiału i techniki wykonania.

Metodyka nauczania rysunku. Znajomość programu i rodzajów ćwiczeń rysunkowych w szkole powszechnej oraz metodyka nauczania rysunku w poszczególnych oddziałach szkoły powszechnej.

Wiadomości z zakresu sztuk plastycznych. Style historyczne. Rozróżnianie stylów w architekturze świeckiej i kościelnej — szczególnie w Polsce.

Malarstwo polskie ostatnich czasów (Grottger i Matejko).

Podręczniki:

St. Szuman: Sztuka dziecka. Psychologia twórczości rysunkowej dziecka.

L. Misky: Plastyczne uzmysławianie przedmiotów.

H. Policht: Nauka rysunku, Cz. I.

— Nauka rysunku, Cz. II.

Policht i Leńczyk: Podręcznik do nauczania rysunków.

H. Cieśla: Style historyczne.

Domaniewski i Wawrzeńczyk: Rozróżnianie stylów w architekturze.

S. Zubrzycki: Zwięzła historia sztuki.

Bayet: Zarys dziejów sztuki.

K. Homolacs: Podręcznik do ćwiczeń zdobniczych.

E. Frankowski: Sztuka ludu polskiego.

ZAJĘCIA PRAKTYCZNE.

Zakres wymagań:

1. Dokładna znajomość najnowszego programu robót ręcznych dla 7-kl. szkoły powszechnej z uwzględnieniem szczególnych wskazań metodycznych.

2. Znajomość prowadzenia następujących działów robót ręcznych: papierowego, kartonowego, z uwzględnieniem potrzeb krytalografii, tekturowego, metalowego, drzewnego, introligatorstwa i koszykarstwa.

3. Zasób najprymitywniejszych pomocy naukowych.

4. Ścisły rysunek techniczny.

5. Technologia materiałów z odnośnych działów.

6. Historyczny rozwój robót ręcznych u nas i za granicą.

Ze względu na poszczególne działy, należy przerobić szczegółowo i praktycznie:

Z działu papierowego. Składanki i modele jako pomoce naukowe potrzebne dla przedszkola.

Z działu kartonowego. Bryły — sześciian, prostopadłościan o dowolnej podstawie — pryzmat — graniastosłup o podstawie wieloboku umiarowego, ostrosłup o dowolnej podstawie, ostrosłup ścięty, stożek, stożek ścięty, walec, dowolny wielościan na podstawie zasad krystalografii.

Z działu tekturowego. Oklejanie i naklejanie obrazu, mapy, rozkładu godzin, pudełko na minerały, tacki o rozmaitych podstawach, pudełko na wizytówki zwyczajne i z dnem wystającym, pudełko na listy, pudełko aptekarskie okrągłe i owalne ze szyjką, pudełko na owady — drobna galanteria.

Introligatorstwo. Zeszywanie zeszytów, kajetów, prawidłowe zeszywanie książek na taśmy i sznurki. Wykonanie okładki na notes — oprawa książek w półpłótno i całe płótno. Barwienie papierów introligatorskich.

Dział drzewny. Znajomość narzędzi stolarskich i tokarskich — ostrzenie i utrzymywanie ich w należyтым porządku i stosowne użycie. Opanowanie techniki użycia noża, pilnika i tarnika, rżnięcie piłą w zastosowaniu do potrzeb szkoły powszechnej.

Praktyczne wykonanie modeli, wskazanych programem klasy 5, 6 i 7 szkoły powszechnej ze względu na poznanie kolejności ćwiczeń i przygotowanie do wykonania pomocy naukowych, a mianowicie: struganie sztorcowe, płaskie i ukośne, łączenie na nakładkę, czopy i wczepy, sklejanie desek, rozmaite sposoby łączeń, toczenie, barwienie i politurowanie.

Wykonanie: walek do map, deska do krajania (krajalnica), podstawki pod doniczki, półeczki proste o rozmaitych łączeniach, ramki na fotografie, wieszaki dwukolkowe, szkatulka o rozmaitych łączeniach, drobne przedmioty użyteczności domowej i szkolnej, oparte na ćwiczeniach nożowotarnikowych, oraz modele na podstawie ćwiczeń pilkowych.

Koszykarstwo. Znajomość wykonania prac z rafii, lyka, wikliny i pedyku. Sposoby łączenia i przeplatania. Modele według programu szkoły powszechnej.

Dział metalowy. Znajomość wykonywania najprymitywniejszych modeli według programu szkoły powszechnej z zastosowaniem następujących ćwiczeń: cięcie, zginanie i łączenie drutu i blachy oraz pasków żelaznych przy pomocy lutowania i niutowania.

Dział szkła. Najprymitywniejsze ćwiczenia ze szkła jak cięcie, równanie, matowanie szkła, cięcie, równanie, zaokrąglanie, zafabianie, łączenie, wydłużanie i wydmuchiwanie rurek.

Pomoce naukowe. Sporządzenie kilku prymitywnych w konstrukcji pomocy naukowych na podstawie przerobionych działów. Mogą być liczydła, tablica do nauki dodawania, odejmowania,

mnożenia i dzielenia, zegar słoneczny, mapy plastyczne, igła magnetyczna, przyrząd do wykazania ciśnienia na pokłady ziemi (fałdowanie), pion, poziomnica, fazy księżyca, wagi, dźwignie, bloki, kołowrót, bryły geometryczne z drutu itp.

Rysunek techniczny: Siatki, rzuty i przekroje modeli do odnośnych działów. Racjonalne obchodzenie się z przyrządami służącymi do kreślenia. Znajomość skali, kotowania, prawidłowe wykonanie rysunku w rzutach na podstawie każdego podanego modelu.

Technologia. Znajomość materiałów potrzebnych do robót ręcznych, objętych zakresem programu szkoły powszechnej.

Podręczniki:

a) konieczne:

B. Bojarski: Technologia pracy ręcznej.

M. Sowiński: Nauczanie robót ręcznych, część I i II.

F. Wojnarowicz: Nauczanie robót z drewna — kurs niższy.

— Nauczanie robót z drewna — kurs średni.

Pietrzykowski: Prace z metalu.

F. Kuśmierski: Konstrukcja wyrobów drewnianych.

St. Chojnacki: Obróbka szkła.

Rowid: Szkoła twórcza.

Czyżycki i Huber: Jak wykonać samemu pomoce naukowe, cz. I i II.

Program szkoły powszechnej; zajęcia praktyczne.

b) zalecane:

Kerschensteiner: Pojęcie szkoły pracy.

Gabryel i Mazurek: Zajęcia praktyczne dziecka w szkole i domu, cz. I i II.

Zientarski: Technologia drzewa.

Kuśmierski: Jak obliczać deski, bale i belki.

Huber: Jak wykonać samemu pomoce naukowe cz. III.

U w a g a: Pożądane jest odbycie przynajmniej jednego kursu wakacyjnego z robót ręcznych.

ROBOTY KOBIECE.

Zakres wymagań:

I. *Krój i szycie.* Znajomość modelowania form, znajomość kroju i szycia: bielizny osobistej damskiej, bielizny osobistej męskiej, bielizny zastosowanej dla dzieci w wieku szkolnym, bielizny pościelowej, mereżka i haft biały, zastosowany do zdobienia bielizny.

II. *Krawieczyzna:* Krój i szycie: sukienki dla dziewczynki, bluzki, spódniczki, sukni, ubranka dla chłopczyka.

III. *Trykotarstwo.* Dokładna znajomość rozpoczęcia i wykonywania robót szydełkowych i drutowych w zakresie programu szkoły powszechnej.

IV. *Maszynoznawstwo*. Znać konserwację maszyny. Znać części składowe i ich nazwy, przybory ułatwiające pracę i ich zastosowanie.

V. *Zdobnictwo*. Wykazać się pracą nad zbieraniem szkiców, motywów ludowych w swoim okręgu szkolnym. Znać sposoby przetwarzania tych motywów i stosowania do celów szkolnych

Dokładna znajomość haftu białego i kolorowego. Znajomość kompozycji.

VI. *Technologia*. Praktyczna i teoretyczna znajomość materiałów używanych do robót kobiecych w szkole.

Do egzaminu należy przynieść prace wykonane z każdego działu robót kobiecych w zakresie programu szkół powszechnych.

Metodyka robót kobiecych winna być związana ze znajomością odpowiednich działów higieny.

Podręczniki:

M. Rudzińska: Roboty kobiece w szkole.

M. Gutkowska: Historia ubiorów.

Wydawnictwo „Bluszcz”: Szydełkiem dla młodzieży.

- Szydełkiem i na drutach dla pań.
- Szydełkiem i na drutach dla panów.
- Szydełkiem i na drutach dla dzieci.
- Ściegi szydełkowe i na drutach.
- Artystyczne pikowanie.
- 100 ściegów szydełkowych, Cz. I.
- 100 ściegów szydełkowych, Cz. II.
- Haft toledo.
- Pranie, prasowanie i czyszczenie.

H. Gawrońska: Haft wełną.

B. Strassburger: Mereżki.

Bolland-Wałoska: Towaroznawstwo włókiennicze.

Błotnicki: Zarys historii ubiorów.

Sekeja Ogniska Met.: Len, przetwórstwo i hodowle.

SPIEW.

Zakres wymagań:

A. *Teoria*. 1. Pojęcie muzyki i jej podział. Rytm, takt, ich rozczaje i formy. Pisownia muzyczna. Tempo. Terminologia. Dźwięk a ton. Układ tonów. Skala i rodzaj głosów żeńskich i męskich. Klucze muzyczne. Znaki chromatyczne. Diatonika, chromatyka i enharmonia. Klawiatura. Budowa gamy durowej i molowej. Budowa gam krzyżkowych i bemolowych. Transpozycja. Konsonans a dysonans. Odległości tonalne (interwale) określenie liezbowe i rodzajowe (analiza).

2. Triada muzyczna. Kadencje z uwzględnieniem akordów septymowych. Harmonizowanie łatwych pieśni na 2, 3 i 4 głosy równe (żeńskie i męskie) oraz na 4-o głosowy chór mieszany. Analiza harmoniczna pieśni 3 i 4-o głosowych. Dynamika i agogika.

B. *Solfeż*. 1. Budowa ustroju narządów oddechowych, głosowych i słuchowych. Emisja głosu. Poprawna dykcja. Wiadomości z akustyki.

2. Trafianie głosem wszystkich odległości tonalnych a vista. Zapisanie usłyszonej melodii (dyktat dźwiękowy i rytmiczny). Czytanie int głosem w kluczach: wiolinowym, sopranowym i basowym. Posługiwanie się przy solfeżu i pieśniach kamertonem: „a” i „e”. Zaśpiewanie dowolnie przygotowanej pieśni wykończonoj pod względem ekspresji.

C. *Metodyka*. Znaczenie nauki śpiewu w życiu narodowym i społecznym. Związek nauki śpiewu z innymi przedmiotami. Metodyczne opanowanie ćwiczeń: oddechowych, rytmicznych, słuchowych, głosowych i pieśni.

Gruntowna znajomość programu nauki śpiewu w 7 kl. szkole powszechnej i zagadnień metodycznych, związanych z jego realizacją.

D. *Śpiew chóralny*. Czytanie partytur chóralnych. Prowadzenie chóru. Organizacja chóru szkolnego. Literatura pieśniarska.

Gra na skrzypcach:

Gamy dwuoktawowe dur i moll do 7 znaków przykluczowych. Trójdźwięki rozłożone stopnia I, IV, V i dominant — septymowego z zastosowaniem pozycji mieszanych do piątej włącznie. Gra w kluczu basowym. Transpozycja pieśni o tercję niżej (w kluczu sopranowym), o oktawę wyżej w kluczu: wiolinowym, sopranowym i basowym.

albo Gra na fortepianie:

Gamy dwuoktawowe dur i moll do 7-u znaków przykluczowych (mollowe, harmoniczne i melodyjne).

Trójdźwięki toniczne, dominant-septymowe, zmniejszone stop. VII i ich przewroty. Równorzędne pasaże w obrębie 2 oktaw. (*H. Schmitt*, Op. 9, zeszyt I)

Granie a vista pieśni 3 i 4-o głosowych, tudzież łatwego akompaniamentu do pieśni solowych.

Podręczniki:

Teoria:

Niewiadomski: Wiadomości z muzyki, zasadnicze i ogólne.

Jotczyko T.: Zasady muzyki.

Garbusiński i Lenczyk: Melodie, Cz. II.

Solfeż i metodyka:

Majzner T.: Jak realizować program, Cz. I i II.

Hlawiczka: Nauka śpiewu w szkole powszechnej.

- Główne zagadnienia metodyczne nauki śpiewu.
- Polski solfeż, cz. I, II, III, IV.
- Kazuro*: Mały solfeż, cz. I—V.
- Maszyński*: Początki śpiewu zbiorowego.
- Heising*: Katechizm metodyczny do nauczania śpiewu.

Śpiewniki:

- Hlawiczka*: Pieśni regionalne, 12 zeszytów.
- Heising*: Cześć polskiej ziemi.
- Noskowski*: Śpiewnik dla młodzieży, cz. I i II.
- Mayzner T.*: Mój śpiewnik.
 - 15 pieśni na 3 gł.
 - Z piosenką.
 - Śpiewnik Hani.

Lektura:

- J. Reiss*: Zagadnienia muzyczne.
 - Nauka harmonii.
- Opieński*: Dzieje muzyki powszechnej.
- Kazuro*: Polska pieśń ludowa.
- Poliński A.*: Dzieje muzyki polskiej.

Gra na skrzypcach:

- Malczek*: Szkoła gry na skrzypcach.
- E. Jahnke*: Gamy i trójdźwięki rozłożone.
- Wohlfart*: Op. 74.
- Sitt*: Op. 32, zesz. II i III.

Gra na fortepianie:

- Czerny*: 100 ćwiczeń.
- Szwarc*: Szkoła gry na fortepianie, Cz. I.
- Różycki*: Szkoła gry na fortepianie.
- Żukowski*: Dunki polskie, Cz. I i II.

WYCHOWANIE FIZYCZNE.

Zakres wymagań:

Teoria. Zarys historii wychowania fizycznego. Znajomość systemów i metod gimnastycznych oraz słownictwa gimnastycznego. Znajomość programu ministerialnego dla szkół powszechnych. Systematyka i metodyka ćwiczeń cielesnych w zakresie szkoły powszechnej. Umiejętność układania wzorów lekyjnych. Podział ćwiczeń według różnych systemów. Znajomość obowiązującego toku lekyjnego i charakterystyka poszczególnych grup ćwiczebnych. Podział, znaczenie i metodyka gier ruchowych w szkole powszechnej. Ogólne wiadomości z dziedziny sportu i lekkiej atletyki, szczególnie z zastosowaniem ćwiczeń lekkoatletycznych w szkole powszechnej. Znajomość przepisów w działach sportu: pływanie, ratownictwo, narciarstwo, łyżwiarstwo, saneczkarstwo.

Ogólne wiadomości z anatomii, fizjologii i higieny. Znajomość zasad harcerstwa.

Praktyka. Przeprowadzenie lekcji na podstawie samodzielnie opracowanego wzorca lekcyjnego, przedłożonego uprzednio egzaminatorowi, a) w sali gimnastycznej, b) na boisku (lekcja boiskowa). Przeprowadzenie jednej z gier drużynowych, jak: palant, siatkówka, koszykówka, piłka ręczna, kwadrant, piłka graniczna.

Podręczniki:

I. Dla pań.

a) Podręczniki konieczne:

Piasecki: Dzieje wychowania fizycznego.

Sikorski: Gimnastyka, cz. I i II.

— Wychowanie fizyczne w szkole powszechnej.

Björkstén: Gimnastyka kobiet, cz. I i II.

Liindhard - Rosenberg: Podręcznik gimnastyki.

Skierczyński - Krawczykowski: Gry i zabawy ruchowe.

Baran: Lekka atletyka.

Kulimowski: Naturalna metoda nauki pływania.

Schreiber - Piasecki: Harce młodzieży polskiej.

Prawidła gier drużynowych.

Z. Wyrobek: Harcerz w polu.

Podręcznik do nauki jazdy na nartach.

Podręcznik do nauki jazdy na łyżwach.

Czasopismo: Wychowanie fizyczne w szkole.

Programy szkolne.

b) Lektura pożądana:

Piasecki: Zarys teorii wych. fiz.

Thulin: Gimnastyka małych dzieci.

German: Gimnastyka w szkole powszechnej.

— Gry i zabawy w szkole powsz.

Krawczyk: Ćwiczę i wychowuję (podręcznik dla naucz. szk. powszechnych)

Waxman: Tańce narodowe.

Tomkiewicz: Płasy.

Wiechowicz: Zasady inscenizacji rytmicznych.

— 10 polskich pieśni ludowych.

Jasiński: Gry i ćwiczenia terenowe.

Łapińska: Harcerka na zwiadach.

Dąbrowski: Gry i zabawy w izbie harcerskiej.

Słowiński: Anatomiczny opis ruchów ciała ludzkiego.

Instrukcje P. W. i P. W. K.

Regulamin P. O. S.

Czasopismo: Wychowanie fizyczne (wyd. Centr. Inst. W. F.).

II. Dla panów.

Sikorski: Gimnastyka, cz. I i II.

Törngren: Podręcznik gimnastyki.

Lindhard: Podręcznik gimnastyki.

Bukh: Gimnastyka podstawowa.

Thulin: Atlas gimn.

Piasecki: Zarys teorii wychowania fizycznego.

— Dzieje wychowania fizycznego.

Osmólski: Teoria sprawności ruchowej.

Reicherówna: O działaniu ćwiczeń cielesnych na ustrój ludzi zdrowych i chorych.

Poza tym monografie poszczególnych działów wychowania fizycznego, jak zabawy i gry ruchowe, ćwiczenia terenowe, lekka atletyka, pływanie, narciarstwo, łyżwiarstwo, skauting.

Czasopisma.

GOSPODARSTWO DOMOWE.

Zakres wymagań:

Część teoretyczna. 1. Zadanie nauki gospodarstwa domowego, rozwój jego za granicą i u nas. 2. Prowadzenie rachunków gospodarstwa domowego. 3. Towaroznawstwo. 4. Mieszkanie. Sprzątanie. Czyszczenie. Wietrzenie. Opalanie (piece pokojowe — kuchnie). Rodzaje materiału opalowego, ich wartość kaloryczna, cena, ilość potrzebna do ogrzania przestrzeni mieszkalnych w metrach kubicznych i przygotowania posiłku. Oświetlanie, świece, nafta, gaz, elektryczność. Zdobienie mieszkania. Rośliny pokojowe. 5. Pokarmy i środki spożywcze. Składniki odżywcze. Wartość spożywcza pokarmów z uwzględnieniem witamin. Znamiona ich dobroci oraz proste sposoby wykazywania zafalszowań. Konserwowanie, przechowywanie, zastosowanie w kuchni. 6. Tłuszcze roślinne i zwierzęce — różnica pomiędzy tłuszczami roślinnymi i zwierzęcymi. 7. Napoje. 8. Korzenie krajowe i zagraniczne. 9. Trawienie pokarmów i ważniejsze choroby przemiany materii. 10. Wskazówki ogólne, jak należy zestawić i przygotować pokarmy, aby to co spożywamy, szło na korzyść organizmu. 11. Pomoc w nagłych wypadkach w domu i kuchni.

Część praktyczna. 1. Zestawienie potraw i dodatków do nich według trudności w wykonywaniu. 2. Przyrządzanie pokarmów: a) gotowanie (w płynie przy 100° C) b) smażenie (w tłuszczu przy 130—140° C), c) pieczenie (w suchym gorącu), d) duszenie (gotowanie na parze pod pokr.) e) zgęszczanie (za pomocą zaprażki, zaprawki), f) zgęszczanie (za pomocą żółtka). Fizyczne i chemiczne własności, jakim podlegają produkty wskutek gotowania. 3. Obliczanie kosztów pokarmów w stosunku do wartości odżywczej. 4. Obliczanie proporcji i kosztów obiadu na 2, 3, 4 osoby. 5. Dyspozycje obiadów. 6. Kuchnia codzienna. 7. Kuchnia wykwintna. 8. Kuchnia dietetyczna. 9. Kuchnia niemowlęca. 10. Pieczenie ciast (środki spulchniające). 11. O bakteriach, drożdże, zakwas. 12. Zapasy spiżarniane, konserwy, kompoty, soki, konfitury, marmolady. 13. Przepisy kucharskie.

Pranie i prasowanie. Przybory i środki do prania, wywabianie plam.

Podręczniki:

Mandukowa: Rachunki pani domu.

K. Frederick: Naukowa organizacja pracy w gosp. dom.

Książka rachunkowa kobiety współczesnej.

Bigda: Towaroznawstwo.

Jak odróżnić towar dobry od złego? — Wyd. Bluszczu.

Ogrzewnictwo domowe — Wyd. Inst. Gosp. Dom.

Brazowski: Kwiaty w pokoju.

Kączkowski: Racjonalne podstawy prania domowego.

Chmieleńska: Nowoczesna kuchnia.

Morzowska i i.: Dietyka praktyczna.

Czerny i Strasburger: Teoria przyrządzania potraw.

Czerny: Przyrządzanie potraw.

Czerny - Biernatowa i Strasburger: Organizacja i metody nauczania w gospodarstwie dom.

K. Choloniewska: Gospodarstwo domowe i racjonalne żywienie.

A. Mering: Przetwory domowe z owoców i warzyw.

Pranie i wywabianie plam, wyd. Bluszczu.

Porządki domowe, wyd. Bluszczu.

Miesięcznik „Pani Domu“ (szczególnie pierwsze numery).

Encyklopedia gospodarstwa domowego.

Pomoce naukowe. Tablice, wykazujące skład chemiczny i wartość witamin w ważniejszych pokarmach roślinnych. Tablice wykazujące zawartość białka, tłuszczów, węglowodanów, soli w ważniejszych pokarmach zwierzęcych. Tablice kaloryczne, wykazujące ilość kalorii poszczególnych produktów.

U w a g a: Dla ułatwienia przygotowania się do egzaminu z nauki gospodarstwa domowego należy odbyć przynajmniej 6-tygodniowy kurs praktyczny.

SPOSOBY ŁĄCZENIA PRZEDMIOTÓW PRZY EGZAMINACH EKSTERNÓW.

Religia	śpiew
język polski	wychowanie fizyczne
historia	
	Język inny niż polski
Język polski	język polski
religia	historia
język inny niż polski	zajęcia praktyczne
historia	
rysunek	Historia
zajęcia praktyczne	język polski
roboty kobiece	język inny niż polski
gospodarstwo domowe	religia

geografia
zajęcia praktyczne

Geografia

przyrodoznawstwo
historia
matematyka
zajęcia praktyczne

Przyrodoznawstwo

geografia
matematyka
rysunek
zajęcia praktyczne
roboty kobiece
gospodarstwo domowe
śpiew
wychowanie fizyczne

Matematyka

przyrodoznawstwo
geografia
wychowanie fizyczne
zajęcia praktyczne
roboty kobiece
gospodarstwo domowe
rysunek
śpiew

Rysunek

zajęcia praktyczne
język polski
przyrodoznawstwo
matematyka

Zajęcia praktyczne

język polski

język inny niż polski
historia
geografia
przyrodoznawstwo
matematyka
rysunek
gospodarstwo domowe
śpiew
wychowanie fizyczne

Roboty kobiece

gospodarstwo domowe
język polski
matematyka
przyrodoznawstwo

Śpiew

wychowanie fizyczne
język polski
matematyka
przyrodoznawstwo
zajęcia praktyczne

Wychowanie fizyczne

śpiew
język polski
matematyka
przyrodoznawstwo
zajęcia praktyczne

Gospodarstwo domowe

roboty kobiece.
przyrodoznawstwo
matematyka
zajęcia praktyczne

Zakres wymagań przy egzaminach wstępnych na W. K. N.

(według wskazówek Ministerstwa W. R. i O. P.)

Celem kolokwium wstępnego na Wyższy Kurs Nauczycielski jest przede wszystkim zbadanie czy kandydat wykazuje inteligencję potrzebną do studium na Kursie, czy interesuje się istotnie specjalnie pewną dziedziną wiedzy, czy swe wykształcenie w tym dziale umie pogłębić drogą pracy samodzielnej oraz czy posiada dostateczny zapas wiadomości z obranego działu. Niemniej ważne będzie stwierdzenie, czy kandydat zna i stosuje nowe metody nauczania danego przedmiotu, zwłaszcza zalecane w obowiązującym programie szkoły powszechnej. Wobec tego kolokwium będzie miało charakter dokładniejszego omówienia pewnego specjalnego działu przedmiotu z uwzględnieniem sposobu nauczania tego działu w szkole powszechnej. Przy wszystkich więc grupach obowiązuje dokładna znajomość programu szkoły powszechnej. Szczegółowe wymagania przedstawiają się jak następuje:

I. GRUPA HUMANISTYCZNA.

Język polski.

Fonetyka: pojęcie głoski, narządy mowne, podział głosek na podstawie fizjologicznej, upodobnienie spółgłosek, pojęcie przemiany fonetycznej i wymiany funkcyjnej.

Fleksja: pojęcie tematu, końcówek, przypadku i osoby, popularny podział na deklinacje i koniugacje i jego podstawa, zmienność tematu w szeregu fleksyjnym.

Słowotwórstwo: pojęcie pmi i zrostów, wyrazu prostego i złożonego, rodzaje wyrazów złożonych.

Składnia: pojęcie zdania, dwuczłonowość zdania pojedynczego, części zdania ze względu na formę i znaczenie, pojęcie zdania złożonego, rodzaje zdań pobocznych ze względu na znaczenie i formę.

Znajomość powyższych szczegółów wykazuje kandydat w biegłej interpretacji zjawisk językowych oraz w sprawnym przytaczaniu odpowiednich przykładów.

Podręczniki: patrz zakres wymagań dla eksternów.

Literatura polska.

Dokładna znajomość literatury polskiej i jej historii do r. 1822 ze szczególnie gruntowną znajomością następujących utworów: Kochanowski: *Treńy*, *Pieśń o Sobótee*, *Odprawa posłów greckich*; Pasek: *Pamiętniki* (w wydaniu szkolnym); Krasicki: *Wybór bajek i satyr* oraz *Brodziński: Wiesław*.

Dokładna znajomość następujących utworów literatury późniejszej: Mickiewicz: *Pan Tadeusz*; — Korzeniowski: *Karpaccy górale*; — Kraszewski: *Stara baśń*; — Sienkiewicz: *Latarnik* i *Trylogia*; — Prus: *Placówka*.

Znajomość elementów teorii literatury.

Podręczniki: patrz zakres wymagań dla eksternów.

Język ruski.

Poprawne władanie językiem w słowie i piśmie.

Znajomość gramatyki języka współczesnego i pojęcie o istotnie zjawisk językowych. W szczególności: fonetyka języka ruskiego, nauka o przemianach głosowych, o połączeniach głosek, miękkiznie spółgłosek, tworzenie słów, odmiana imienia i słowa, składnia.

Znajomość tych szczegółów wykazuje kandydat w poprawnym przytaczaniu przykładów i w biegłej interpretacji zjawisk językowych.

Literatura ruska.

Poglądowa znajomość historii literatury do końca XVIII w., dokładna znajomość prądów i historii literatury XIX w.

Gruntowna znajomość następujących utworów:

a) dawniejszych: *Słowo o polku Ihorewi*;

M. Woźniak: *Początki ukraińskiej komediji 1619—1819* (celem poznania szkolnej poezji i szkolnego dramatu);

b) nowszych: *Kwitka: Marusia*;

Szewczenko: Dumky, wybór poezji;

Kulisz: Czorna Rada;

Wowczok: Narodni opowidania;

Franko: Zachar Berkut, Mojsej.

Podręczniki: patrz zakres wymagań dla eksternów.

Historia.

Historia starożytna w zakresie podręcznika *B. Geberta i G. Gebertowej: Dzieje powszechne, Część I* (dla seminariów nauczycielskich).

Lektura następujących źródeł:

Magna Charta Libertatum. Dokumenty historyczne. E. Wende i Ska.

Anonim, tzw. *Gall. Kronika polska*. Biblioteka Narodowa Nr 59. Krakowska Spółka Wydawnicza.

Ustawa rządowa z dnia 3 maja 1791. Gebethner i Wolf.

Konstytucja.

II. GRUPA GEOGRAFICZNO-PRZYRODNICZA.

Przyroda martwa.

Teoria tlenowa spalania według podręcznika: *Duchowicza i Wiśniowskiego*: Wiadomości z chemii i mineralogii.

Umiejętność przeprowadzania doświadczeń z tego działu, nie wymagających specjalnych przyrządów, według podręcznika *Michalskiego*: Przyroda martwa.

Przyroda żywa.

Sprawozdanie piśmienne z kilku faktycznie przeprowadzonych wycieczek, doświadczeń i lekcji przyrody w III, IV lub V oddziale szkoły powszechnej.

Zoologia: wiadomości z systematyki, biologii, morfologii i anatomii. Podręcznik: *Nussbaum-Hilarowicz i Wiśniowski*: Wiadomości z zoologii.

Botanika: Wiadomości zasadnicze według podręcznika *Rostafińskiego*: Botanika szkolna na klasy niższe lub innego podręcznika w tym zakresie (patrz zakres wymagań dla eksternów).

Zaznajomienie się z podręcznikiem *Rostafińskiego*: Przewodnik do oznaczania roślin w Polsce dziko rosnących.

Somatologia i anatomia człowieka: Podręczniki: *Nussbaum-Hilarowicz*: Zoologia dla klas wyższych szkół średnich lub *Dr Wł. Wyhowski*: Człowiek. Krótki zarys nauki o budowie i czynnościach ciała ludzkiego.

Geografia.

Geografia fizyczna według podręcznika *W. Natkowskiego*: Geografia szkolna (rozumowa).

III. GRUPA FIZYKO-MATEMATYCZNA.

Fizyka.

Nauka o ciepłe według podręcznika *Michalskiego*: Przyroda martwa.

Kandydat winien umieć przedstawić przebieg doświadczeń przy nauczaniu powyższego działu fizyki w szkole powszechnej przy użyciu łatwo dostępnych środków, tudzież dobierać przykłady dla zjawisk cieplnych, wziętych z zakresu doświadczenia uczniów.

Matematyka.

Algebra i arytmetyka: teoria czterech działań i postępowania z liczbami szczegółowymi i ogólnymi, naturalnymi, względnymi, wymiernymi; zasadnicze pojęcia z teorii funkcji i równań pierwszego stopnia.

Geometria: o równości i symetrii figur płaskich, o położeniu wzajemnym prostych i płaszczyzn.

Wprawa w rozwiązywaniu niezbyt zawilych zadań konstrukcyjnych.

Podręczniki: patrz zakres wymagań dla eksternów.

IV. GRUPA ROBÓT RĘCZNYCH I RYSUNKU.

Do egzaminu kandydat winien przedłożyć kilka samodzielnie wykonanych prac z rysunku, jak i z dowolnego działu robót ręcznych, wykazujących specjalne zamiłowanie, pewną zręczność i poczucie estetyczne kandydata.

Roboty ręczne kobiece.

Kandydatki winny:

1. Przedstawić kilka samodzielnie wykonanych prac ręcznych.
2. Oznażyć ilość i jakość materiału potrzebnego do wykonania koszuli damskiej lub bluzki angielskiej, samodzielnie wyrysować formę, skrócić i wykonać.

3. Skomponować łatwy wzór ozdobienia roboty.

Ponadto obowiązuje dokładne zaznajomienie się z książką *Marii Radzińskiej*: Roboty kobiece w szkole powszechnej.

Rysunek.

Rysowanie i malowanie (akwarelą) przedmiotów z otoczenia. Komponowanie ornamentu.

Roboty ręczne.

Umiejętność wykonania jakiegoś łatwego przedmiotu z kartonu i drzewa (ćwiczenia nożem).

Modelowanie w glinie z pamięci łatwych przedmiotów z otoczenia.

Gruntowne powtórzenie arytmetyki i geometrii w zakresie szkoły powszechnej, według podręcznika *Strutynskiego*: Arytmetyka, kurs niższy. — *Jamrógiewicza i Strutynskiego*: Geometria poglądowa, stopień niższy. — *Sierżputowskiego*: Arytmetyka, 1 części.

V. GRUPA ŚPIEWU I WYCHOWANIA FIZYCZNEGO.

Śpiew.

Kandydat musi wykazać, że posiada dobry głos lub umiejętność gry na skrzypcach, fortepianie lub harmonium w stopniu potrzebnym do prowadzenia lekcji oraz udowodnić pewną muzykalność przez wykonanie:

a) łatwego solfeggia w tonacji e-dur,

b) łatwego dyktanda piśmiennego w tonacji e-dur, obejmującego interwale do kwinty włącznie i rytm do ósemki.

Wychowanie fizyczne.

Kandydaci do lat 25—30 winni wykazać pełną sprawność fizyczną, wszyscy zaś powyżej tego wieku jeszcze i dobre wyćwiczenie (przy egzaminie będzie niezbędny kostium ćwiczebny).

Nadto kandydaci winni przy obu przedmiotach wykazać wyrobienie pedagogiczne bądź przez przedstawienie sprawozdań pi-

śmiennych z kilku faktycznie przeprowadzonych lekcji śpiewu lub wychowania fizycznego na różnych poziomach nauki szkolnej, bądź też przedłożenie planu nowej lekcji, wprowadzającej szczegól nieznany dzieciom.

ZAKRES WYMAGAŃ PRZY EGZAMINIE WSTĘPNYM
NA PAŃSTWOWY WYŻSZY KURS NAUCZYCIELSKI
WE LWOWIE

GRUPA GEOGRAFICZNO-PRZYRODNICZA.

GEOGRAFIA.

Wymagania:

W zasadzie wymagane są jako minimum wiadomości w zakresie obowiązującego ostatnio programu nauki geografii w seminariach nauczycielskich.

Wskazówki:

I. Celem pogłębienia podstawowych wiadomości z przedmioty geografii zaleca się 1. przestudiowanie książeczki E. de Martonne: „Zarys geografii fizycznej“, (tłum. Stan. Pawłowski); 2. przemyślenie wszystkich pytań, zawartych w podręczniku dla Oddz. V szkoły powszechnej i I, II kl. gimn. Romer i Polackówna: „Geografia ogólna“.

II. W pracy zmierzającej do zebrania i uporządkowania wiadomości z zakresu geografii regionalnej, oddadzą dużą usługę podręczniki Pawłowski: „Geografia Polski“, wraz z wypisaniami geograficznymi tegoż autora; „Geografia Europy“, podręcznik dla klas wyższych szkoły średniej i „Geografia krajów i mórz pozaeuropejskich“.

Z pośród innych zasługuje na specjalną uwagę podręcznik Karczewskiego: „Geografia Polski“.

III. Studium podręczników winno być połączone ze studium bardzo sumiennym dotyczących map (E. Romer: Powszechny Atlas Geograficzny, atlas duży, gdyż mały w danym przypadku nie wystarczy).

IV. Sprawdzianem opanowania mapy w nieodzownym zakresie będzie zdolność szybkiego i poprawnego wykonywania ćwiczeń praktycznych, podanych przykładowo w programie nauki geografii w seminariach naucz. z r. 1926.

V. Wydawnictwa geograficzno-dydaktyczne oraz popularne opisy geograficzne nie tylko przyniosą korzyść w praktyce nauczycielskiej, ale też ułatwią często pogłębienie znajomości przedmiotu: Czasopismo geograficzne, organ Zrzeszenia Polskich Nauczycieli Geografii, biblioteka geograficzno-dydaktyczna Naokoło Ziemi i Biblioteka Iskier.

Wiele cennych informacji zawiera podręcznik Niemcównej: „Dydaktyka Geografii“.

Informacje ogólne:

Najważniejsze wiadomości z nauki o horyzoncie (geogr. mat.), podstawowe wiadomości z nauki o klimacie należy dobrze przemyśleć przed rozpoczęciem studium geografii regionalnej; w trakcie studium geografii regionalnej należy je pogłębiać, podobnie jak i inne działy geografii ogólnej.

Pytania zawarte w podręczniku Romer i Polackówna: „Geografia ogólna” stanowiąc będą przy egzaminie wstępnym punkt wyjścia. Zupełnie szczegółowe wiadomości o geografii Polski w zakresie programu seminarium i ważniejsze wiadomości z geografii regionalnej innych obszarów, stanowiąc będą treść pytań egzaminacyjnych.

BIOLOGIA.

Botanika — w zakresie podręcznika dla szkół średnich Arct-Golczewskiej.

Zoologia — według podręcznika dla klas wyższych Nusbauma-Hilarowicza.

Nauka o człowieku — według podręcznika Tolwińskiej. Wiadomości z anatomii i fizjologii ewent. Wojno, „Zarys anatomii, fizjologii i higieny”.

Z pośród dowolnie podanej lektury należy przede wszystkim uwzględnić dział metodyki oraz hodowli.

FIZYKA.**Ogólne własności ciał:**

Pomiar długości pola, objętości i ciężaru (jednostki tych wielkości). Ciężar właściwy, wpływ ciśnienia i temperatury na objętość ciał (termometr). Porowatość, rozpuszczalność, podzielność i hipoteza cząstkowa. Dyfuzja i osmoza. Spójność i przyleganie. Stany skupienia. Napięcie powierzchniowe i włoskowatość.

Płyny:

Cisnienie wywierane przez ciecz. Prawo Archimedesusa. Naczynia połączone. Woda w przyrodzie i jej własności fizyczne.

Cisnienie powietrza:

Sposób rozchodzenia się ciepła. Jednostka ciepła. Zmiany w stanach skupienia ciał, zależne od temperatury i ciśnienia.

Podręczniki:

W. Michalski: „Przyroda martwa”, Cz. I. zesz. 2 (podr. dla uczn.)

CHEMIA.

Wymagania są małe. Z wiadomości fachowych wystarczy: Duchowicz i Wiśniowski: „Wiadomości z chemii i mineralogii”. Poza tym znajomość najważniejszych plodów kopalnych Polski i jej przemysłu chemicznego.

**WZÓR DEKLARACJI
ZAŁĄCZNIKA DO PODANIA O PRZYJĘCIE NA W. K. N.**

Prosząc o przyjęcie na Wyższy Kurs Nauczycielski w
na grupę niniejszym zobowiązuję się:

1. przestrzegać ściśle postanowień Regulaminu Wyższych Kursów Nauczycielskich.

2. nie obejmować bez porozumienia z dyrekcją Wyższego Kursu Nauczycielskiego żadnych zajęć ubocznych.

3. w razie uzyskania celem pracy na Kursie urlopu płatnego lub urlopu płatnego za zwrot kosztów zastępstwa pracować — niezależnie od zobowiązania, przyjętego z powodu pobierania stypendium w czasie studiów seminarjalnych — w przeciągu lat trzech od daty ukończenia Kursu w szkolnictwie państwowym lub publicznym na stanowisku, które wyznaczą mi władze szkolne najdalej w tymże okresie czasu.

Gdybym z własnej winy, czego ocenę pozostawiam władzom szkolnym, przerwał (a) studia lub po ich ukończeniu nie wypełnił (a) zobowiązań, wyżej wymienionych w punkcie 3, zobowiązuję się zwrócić do Skarbu Państwa całą kwotę, otrzymaną tytułem poborów służbowych w czasie studiów na Wyższym Kursie Nauczycielskim, odbytych na podstawie urlopu płatnego lub płatnego za zwrot kosztów zastępstwa.

.
(podpis)

Nauczyciel (ka)

_____ szkoły klasowej w

Kierownik (ezka)

w powiecie

W, dnia 19 . . .

SPIS RZECZY:

Od wydawnictwa	3
Statut i Regulamin Wyższych Kursów Nauczycielskich . . .	5
Zakres wymagań przy egzaminach eksternów	19
Pedagogika	19
Nauka o Polsce współczesnej	20
Religia rzymsko - katolicka	22
„ grecko - katolicka	22
„ ewangelicko - augsburska	23
Język polski i literatura	23
Język ruski i literatura	26
Język niemiecki i literatura	29
Język francuski i literatura	30
Historia powszechna i polska	31
Matematyka	34
Geografia	37
Przyrodoznawstwo	39
Rysunek	41
Zajęcia praktyczne	41
Roboty kobiece	43
Śpiew	44
Wychowanie fizyczne dla pań i panów	46
Gospodarstwo domowe	48
Sposoby łączenia przedmiotów przy egzaminach eksternów .	49
Zakres wymagań przy egzaminach wstępnych na W. K. N. .	51
Wzór deklaracji załącznika do podania o przyjęcie na WKN.	57

Skentrum 2007

06/72 08/11 08/82

LWOWSKA BIBLIOTECZKA PEDAGOGICZNA

1. *Dr Jan Kuchta*: „Typologia nauczyciela“ 0:90 zł
2. *Dr P. Z. Dąbrowski*: „Dziecko leniwe“ 1— zł
3. *Dr J. B. Konstantynowicz*: Wychowanie estetyczne w nowoczesnej szkole“. Cz. I. Teoretyczna 1:30 zł
4. *Dr J. B. Konstantynowicz*: „Wychowanie estetyczne w nowoczesnej szkole“. Cz. II. Praktyczna 1:30 zł
5. *Dr H. Podkulska*: „Środowisko w świetle badań współczesnej pedagogiki“ 1:10 zł
6. *Dr L. Blaustein*: „Karność w nowoczesnym wychowaniu“ 1:30 zł
7. *Dr J. Kuchta*: „Dziecko włóczęga“ 1:30 zł
8. *Dr J. Kuchta*: „Psychologiczne i wychowawcze podstawy nowych programów“ 1:30 zł
9. *L. Siemińska*: „Główne kierunki współczesnej pedagogiki“.
— Pedagogika katolicka 1:50 zł
10. *Dr Jan Kuchta*: „Dzieci trudne do wychowania“ (I. Uczeń 1:50 zł
 1:30 zł
 1 50 zł
 1:95 zł
 1:50 zł
 0:90 zł
 1:50 zł
 w druku
 1:50 zł
 1:75 zł
 0:50 zł
 1:50 zł
 0:95 zł

 w druku
 1:10 zł
 w druku
 w druku

PRZEKŁADÓW DZIEŁ PSYCHOLOGICZNYCH

1. punki psychologii. I. „Psychologia 1:50 zł
2. punki psychologii. II. „Behawioryzm“ 1:30 zł
3. *F. Künkel*: „Psychologia indywidualna“ w druku
4. *M. Wertheimer*: „Psychologia postaci“ w druku
5. *E. Croner*: „Nowoczesne wychowanie dziewcząt“ 1:80 zł

Skład Główny:

W KSIĘGARNI „KSIĄŻKA“ Aleksander Mazzucato

Lwów, ul. Czarnieckiego 12. PKO. 506-270. Tel. 230-52.

Księgarnia

ALEKSANDER MAZZUCATO

RP 4766

ped

Lwów, ul. Czarnieckiego 12,

P. K. O. 506.270.

Telefon 230-52.

Poleca niezbędne dla każdego Nauczyciela wydawnictwa:

„Pragmatyka Nauczycielska“

nowe wydanie oprac. L. Taras, insp. szkolny. Zawiera ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli, oraz wszelkie rozporządzenia dodatkowe, wzory formularzy, pism, kart kwalifikacyjnych itp. Cena zł 2'80

Łoćocka S.: „Jak przygotować się do egzaminu praktycznego na nauczyciela szkół powszechnych?“

(W związku z nową reformą szkolną). Cena zł 1'50

Plan Pracy Wychowawczej dla kl. I do VII szkół powszechnych.

Cena zł 0'50

Petrów D.: Wskazówki metodyczne i szkice lekcji z geografii, łącznie z nauką o przyrodzie dla kl. III szkół powszechn.

III, IV, V, VI i VII-klasowych. Materiał nauczania dla wsi. Podręcznik dla nauczyciela. Cena zł 3'00

Petrów D.: Wskazówki metodyczne i szkice lekcji z geografii łącznie z nauką o przyrodzie dla kl. III szkoły powszechn.

Materiał nauczania dla miasta. Podręcznik dla nauczyciela. Cena zł 2'80

oraz wszelkie inne książki i wydawnictwa pedagogiczne, metodyczne, pomoce szkolne itp.

Katalogi wydawnictw pedagogicznych — na żądanie bezpłatnie.